

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze
la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francata
la redactiuni.

Anulu III.

Blasiu 15 Octobre 1889.

Nr. 2.

Partea besericésca.

**Sinodulu archidiececanu tienutu in Blasiu la
17 si 18 Septembre a. c.**

II.

In 17 Septembre, prim'a di a sinodului, la 1
patrariu pre 8 óre a. m., la sunetulu clopotului celui
mare dela catedrala, membrii sinodului s'au adunatu
la beseric'a catedrala asteptandu venirea Escelentiei
S'ale Prealuminatului Archiepiscopu si Metropolitu
Dr. Joanu Vancea. La $\frac{1}{2}$ pre 8 óre a. m. sosindu
Escelenti'a S'a, la intrarea in beserica fu primitu de
4 canonici, 9 preoti si 2 diaconi imbracati in ornate
sacre si condusu cu ceremoniele indatinate la s. altariu,
unde facandu rogatiunile si inchinatiunile prescise si
imbracandu-se in ornatele archiepiscopesci, a inceputu
s. liturgia si imediatu dupa eschiamatiunea: „Bine-
cuventata este imperati'a Tatalui etc.“, a cantatu
rogatiunea: „Imperate curescu“, la care a respunsu
totu cu aceea cantare Nicolau Ionasiu profesorulu de
cantu alu teologiloru cu corulu seu. Dupa aceea s'a
continuat s. liturgia si pre la 9 óre s'a terminatu.

Dupa terminarea s. liturgie la 9 óre a. m. membrii
sinodului adunandu-se in sal'a resiedintiei metropolitane
dela porta prin o deputatiune de 7 membri in frunte
cu Dr. Alesandru Grama si Josifu Hossu canonici
metropolitani, chiamà pre Escelenti'a S'a la deschiderea
sinodului. Inaltu Acelasi venindu insocitu de deputatiune
la intrare in sala si pana la ocuparea locului destinatu
pentru presidiu a fostu primitu si petrecutu de in-
sufletite manifestatiuni de bucuria. Ajungandu la
loculu presidialu mai inainte de tote a rostitu rogatiunea
„Imperate curescu“ si apoi asiediandu-se in Scauuu
si siediendu toti membrii a tienutu cuventarea, prin

care enumerandu faptele indeplinite in decursulu archi-
pastorirei de 20 de ani deja trecuti, espunendu obiectele
de pertractare ale sinodului presente si provocandu pre
toti membrii se conlucre cu zelu si intiepletiune la
binele si inflorirea besericei, dechiara sinodulu de deschisu.
Cuventarei Escelentiei S'ale, din insarcinarea prepositului
capitulariu Constantinu Pappalvi a respunsu cononiculu
metropolitanu Dr. Alesandru Grama aducandu Escelentiei
S'ale recunoscintia profunda pentru grigi'a neadormita a
turmei incredintiate, pentru fatigiele si sacrificiele aduse
pana acuma pre altariulu besericei si natiunei, si ase-
curandu-lu de spriginulu si conlucrarea sincera a clerului
intru realisarea salutareloru propusuri, termina urandu-i
lungime de dile in scaunulu seu archipastorescu.

Deschidiendu-se sinodulu, Inaltulu presidiu ame-
suratu programulu prescisu pentru tienerea sinodului
§. 4. aduce la ordine alegerea aloru 4 notari, cari
la propunerea presidiului se alegu si constitue in
personele lui Dr. Victoru Smigelski profesoru de
teologia, Joanu Hatieganu viceprotopopulu Dergei,
Juliu Montani viceprotopopulu Giurgeului, si Georgiu
Barbatu administratorulu protopopescu alu Blasiului.
Dupa aceea amesuratu §. 5 alu programulu mai susu
amentitu, presidiulu provoca comisiunea verificatore se
reporteze despre resultatulu verificariloru. Intre aceea
luandu cuventulu Petru Ulacanu referentele comisiunei
verificatore si impartasindu sinodului unele diferentie de
forma observate in actele de legitimare a deputatiloru,
cetesce cu numele 31 deputati alesi propunendu-i
sinodului spre verificare si deodata aréta eseptiunile
comisiunei verificatore in contra verificarei aloru 2
deputati alesi cu majoritate relativa, precum in contra
lui Alesandru Auguru din protopopiatulu Faragaului

si Moise Gusiaila Negrea din protopopiatele Venetia si Voila, precum si dificultatile facute de aceea comisiune incontra credentionalelor produse de Demetriu Aronu dela Cichindealu si de Florianu Petranu deputatulu Almasiului¹⁾).

In urm'a propunerii referentelii mai susu numitu se verifica simpliciter 31 deputati; ér' incatu e pentru alegerele dificultate ale celor 4 deputati, presidiulu cere desluciri dela protopopii concernenti. Cu privire la deputatulu Faragaului Alesandru Auguru alesu cu majoritate relativa si in absentia dela actulu alegerei, dà deslucirile cerute Gavriila Chetianu viceprotopopulu concernente, in urma carora sinodulu verifica pre susu numitulu deputatu cu aceea espresa observare cá acést'a verificare se nu se pota aduce la asemeni ocazioni cá casu de precedentia, si cá in venitoriu preotii absentii dela actulu alegerei, se nu pota fi alesi de deputati sinodali. Cu privire la deputatulu Moise Gusiaila Negrea alesu cu majoritate relativa de preotii din protopopiatulu Venetiei si Voilei: vicariulu Fagarasiului Basiliu Ratiu areta, cá intre preotii alegatori s'au nescutu dispute si diferentie de pareri. Unii cu provocare la usulu de mai inainte pretindeau se se aléga 2 deputati pentru ambele protopopiate; ér' altii sub cuventu cá acele protopopiate stau sub administratiunea imediata a vicarinului precum si din motivu cá in literele de convocare la sinodulu archidiececanu nu se dispune specialu alegerea aloru 2 deputati din acestea protopopiate — erau de parere a se alege numai unu deputatu pentru reprezentarea ambeloru protopopiate, si astufeliu impartindu-se tare voturile preotiloru alegatori, Moise Gusiaila Negrea a obtienutu numai majoritatea relativa (17 voturi din 40); de unde susu numitulu vicariu róga sinodulu cá din motivele aretate se admita pre deputatulu Moise Gusiaila Negrea si de odata se decida prin cati deputati se fia reprezentate pre venitoriu acestea protopopiate. Sinodulu din motivele aduse verifica pre Moisa Gusiaila Negrea deputatulu Venetiei si Voilei cu observarea facuta la verificarea esceptionale a deputatului Alesandru Auguru, si in acelasi tempu decide cá acele protopopiate si pana la reactivare se fia reprezentate la sinodele archidiececane viitorie prin cate unu deputatu. Incatu e pentru deputatulu Almasiului Florianu Petranu care in credentionalulu produsu se dechiará de deputatu alu Almasiului alesu prin votu si sorte: Basiliu Porutiú viceprotopopulu concernente aréta, cá la alegere Florianu Petranu si unu altu preotu au obtienutu paritate de voturi si nefiendu sperantia de a se poté obtiené majoritate absoluta, sinodulu electoralu a decisu a se aruncá sorti pentru preotii cu paritate de voturi si asia esindu prin sorte cá deputatu Florianu

Petranu, roga sinodulu se verifice pre acestu deputatu; in urm'a desluciriloru de mai susu sinodulu verifica pre deputatulu Almasiului Florianu Petranu. Dupa aceea dandu si Demetriu Cuteanu administratorulu protopopescu alu Cichindélului deslucirile de lipsa cu privire la credentionalulu produsu de deputatulu Demetriu Aronu, ce erá subscrisu numai de administratorulu protopopescu mai susu numitu: sinodulu verifica si pre acestu deputatu. In fine Esclentia S'a esprima comisiunii verificatore multiamita pentru ostené'a avuta cu esaminarea acteloru de alegere.

Intre aceea Nicolau Solomonu protopopulu Ludosiului din incidentulu dissonantieloru de forma ocurente in literele credentionale, propune a se stabili unu anumitu formulariu de litere credentionale, care dupa norma credentionaleloru celoru vechi se se subscria de protopopu, de notariulu tractualu si de 2 scrutatori. In nexu Basiliu Hossu protopopulu Muresiului observéza cá e destulá garantia deca acele credentionale, voru fi subscrise dupa norma protocoeloru numai de protopopu cá presiedinte si de notariulu tractului. Discussiunea asupra formeii credentionaleloru, ce apucase a luá dimensiuni, o derimá inaltulu presidiu prin deciderea, cá de aci incolo de credentionale voru servi protococele separate de alegere, in cari nu voru avé locu si obiecte de alta natura, subscrise de protopopu cá presiedinte, si de notariulu tractualu, ér' in absentia acestuia de 2 notari ad hoc.

Dupa aceste Inaltulu Presidiu cá obiecte de pertractare in acestu sinodu presentandu proiectele pregatite de unele comisiuni din gremiu si revedite de consistoriulu metropolitanu — si anume: a) Statutele fondului de pensiune separatu pentru preotii deficienti din archidiececa; b) Statutele fondului de pensiune separatu pentru preotesele veduve si orfanii preotiloru din archidiececa; c) Statutele pentru reorganizarea esactoratului archidiececanu, respective pentru crearea unui postu de revisoru a ratiuniloru despre averile besericesci si scolastice archidiececane; d) Normativu de procedura canonica spre sterpirea concubinateloru in casu candu organele politice nu ar' dá mana de ajutoriu, si e) Reportulu capitulului metropolitanu despre modulu administrarei fonduriloru archidiececane — propune a se alege pentru esaminarea fia-carui din proiectele mai susu specificate cate o comisiune de 9 membri conformu §. 7 din programulu prescisu la tienera sinodului. Protopopulu Sibiului Joanu Rusu in legatura cu cele de mai susu propune cá pentru combinarea celoru 2 operate referitoare la fondulu de pensiune a preotiloru deficienti si la fondulu veduveloru si orfaniloru, se se aléga o singura comisiune de 18 membri, care impartita in 2 subcomisiuni se pertracteze obiectele din cestiune convenindu si comunicandu un'a cu alt'a in punctele, cari au nexu unele cu altele.

¹⁾ Vedi nr. 1 despre sinodu pag. 2.

Priminduse propunerea din urma Inaltulu Presidiu suspendandu pre cateva minutesiedinti'a, comite lui Basiliu Ratiu si protopopului J. Rusu se combine si se insemne pre membrii ce ar' fi a se alege in singuratecele comissiuni. Redeschidindu-se siedinti'a protopopulu Joanu Rusu, in comissiunea de 18 sub presidulu canonicului Elia Vlassa pentru combinarea statuteloru fonduriloru de pensiune mai susu memorate, propune a se primi de membri: 1. Dr. Joanu Ratiu, 2. Josifu Hossu canonicu, 3. Basiliu Ratiu vicariu foraneu, 4. Joanu Rusu protopopu, 5. Simeonu Micu protopopu, 6. Joanu Moldovanu protopopulu Catinei, 7. Nicolau Solomonu protopopu, 8. Anania Popu viceprotopopu. 9. Maximilianu Codarcea adm. protop., 10. Jacobu Macaveiu adm. protop., 11. Petru Florianu parochu, 12. Teodoru Fodoru parochu, 13. Georgiu Totoianu parochu, 14. Petranu Florianu cooperatoru, 15. Joanu Horsia adm. paroch., 16. Georgiu Boeriu parochu, 17. Nicolau Latiu parochu si 18. Petru Rusu parochu. In comissiunea pentru revederea statuteloru referitore la reorganizarea esactoratulu propune a se primi Simeonu Popu Mateiu canonicu m. cá presiedinte, ér' cá membri: 1. Simeonu Popu viceprotopopu, 2. Joanu Hossu protopopu, 3. Stefanu Campeanu viceprotopopu, 4. Dr. Augustinu Bunea, 5. Joanu Popu parochu, 6. Aureliu Porutiu parochu, 7. Artemiu Codarcea parochu si 8. Nicolau Galea parochu. In comissiunea pentru censurarea normativulu de procedura canonica pentru sterpirea concubinateloru sub presidiulu lui Gavriela Popu canonicu se propunu: 1. Petru Uilacanu protopopu, 2. Basiliu Hossu protopopu, 3. Beniaminu Popu viceprotopopu, 4. Georgiu Suciú viceprotopopu, 5. Joanu Moldovanu protopopu in Mediasiu, 6. Joanu Popu cooperatoru, 7. Alesandru Ternaveanu parochu si 8. Joanu Germanu profesor. Primindu-se propunerile referitore la alegerea comissiuniloru de mai susu, Escelenti'a S'ale transpune presiedintiloru diferiteloru comisiuni proiectele de statute mai susu aretate. In fine profesorulu Georgiu Munteanu propune si sinodulu primesce cu bucuria cá vorbirea de deschidere a Escelentiei S'ale Prealuminatulu Domnu Archiepiscopu si Metropolitu in care se aréta activitatea archipastoreasca in decursu de 20 ani se se induca in protocolu si se se dée la lumina in fruntea acteloru sinodali cá actu istoricu. Dupa cari la 12 óre a. m. s'a incheiatu prim'a siedintia a sinodulu archidiecešanu.

Papatulu.

Contemporary Review, o foia englesa protestantica scrie sub titlulu de mai susu urmatoriele:

„In Europa suntu in acestu momentu numai trei omeni, cari cá cei mai inalti representanti ai potestatei de diferite specie esceleza preste ceialalti moritori. Alesandru III. representa autoritatea potestatei materiale, principele

Bismarek representa poterea organizatiunei scientifice si Leone XIII. tari'a lunei catolice. Din acesti trei Pap'a este celu mai interesantu si celu mai autocraticu. Imperiulu seu este mai estinsu decatu alu tiarulu rusescu, si inaintea auctoritatei s'ale a fostu silitu a se plecá însusi cancelariulu. Captivu in palatiulu seu propriu, elu totusi este domnu preste unu teritoriu estinsu cá si lumea, si nu esista nice o limba, ce se vorbesce intre omeni, in care cuventulu seu senu fia recunoscutu cá cuventulu Domnulu si alu Magistrulu. Pre Leonu XIII lu- incongiura o singurata si unu secretu, ce pre densulu lu destinge forte de ceialalti potentati din dilele nostre. Unu mare abisu se deschide intre elu si intre alti moritori. Elu a traitu si traiesce numai cá se pota fi devotatu servitiulu beserice s'ale, fora muiere séu prunci numai cá se pota portá grigia de mires'a Mielulu si pentru-cá cu mai multa atentiune se pota priveghiá preste binele si prosperarea acelor'a, cari se tienu de famili'a credentiei.

Pontificii romani in decursulu tempulu si-au formatu prin poterea datinei o parere, ce loru le face aproape imposibilu de asi intipui o beserica catolica, ce nu are centrulu ei in Rom'a. Datina si traditiune suntu mari factori si intrunu imperiu spiritualu, si acestea aréta spre Roma si numai spre Rom'a cá centru alu lunei catolice. Adeseori au fostu alungati pontificii din Rom'a, adeseori au lasatu ei cetatea de buna voia; dar' mai curundu ori mai tardiu érași séu intorsu ei acolo. Pentru aceea e numai lucru naturalu deca pontificele este alipitu de Rom'a, si déca elu retragerea s'a pre insulele balearice ce o are in vedere o privesce numai cá pre o fuga temporalu dinaintea viforulu ce se apropia si trece vibrandu. Intr'o di ceriulu se va inseniná, si atunci Locutienutoriulu lui Christosu érași va cuprinde scaunulu s. Petru. Totu asia de naturalu este si aceea, deca elu in Rom'a vré se fia donnu in cas'a s'a propria. Independentia deplina, acést'a este o conditiune absoluta pentru liber'a deprindere a potestatei spirituale. Acést'a independentia (aci vine la cuventu englesulu protestanticu) dupa conceptulu englesu se ar' poté cascigá mai usoru asia deca poterea spirituala ar' abdice de ori si ce potere lumésca, si deca regimulu lumescu ar' recunosece cá nu are nice o auctoritate asupra imperatiei spirituale. Dar acestu idealu numai acolo se pote realisá, unde intre statu si beserica nu esista nice o cérta. Er' acolo, precum de esemplu in Itali'a unde statulu in fakta este beserica lenga besericu, decisu spre a persecutá acuratu asia cá Torquemada ori cá Calvinu, realisarea acestui idealu este evidentu imposibila. Intre aceea pontificelu i se pare cá un felu de dispusetiune domnediesca cá densulu se fia in Rom'a, si odata fiendu acolo cá densulu se presideze cetatei eterne cá domnulu lumescu alu aceleia: nu cá dora densulu ar' ambitioná sceprulu domniei lumesci, ci căci in impregiurarile de facia nemica alta nu i pote dá libertatea ce-i este de lipsa spre deprinderea drepturiloru spirituale, decatu suveranitatea teritoriale“.

De aci scriitoriulu articulu de mai susu dupa unele intorsaturi in catu-va surprindetorie pentru unu prestantu, trece la missiunea universale a papatulu cu o deschilinita recunoscinta si veneratiune a pontificelu domnitoriu.

„Pontificele sentiesce adencu, cá elu este chiamatu la tronulu papalu spre a ridicá cetatea lui Domnedieu in anim'a si vieti'a omeniloru, nu in venitoriu ori dincolo de mormentu, ci aici si acuma. Nu din pofta numai de

potere, ori din egoismu personalu viséza Leonu XIII la restaurarea auctoritatéi spirituali a unu Inocentiu III si Gregoriu VII pre o basa mai estinsa si mai segura, ci nobilulu cugetu de a poté fi spre ajutoriu fiesce-caruia, luconduce pre elu intru acolo. Leonu XIII e unu pontifice petrinsu de cugetulu, cà beseric'a trebue se esecute in modu practicu solutiunea toturoru cestiuniloru apesatore din presente. Totu lucrulu acest'a, care unora se pare nebunia, altor'a arogantia, are in fapta o basa ore care forte solida. Cà dica cinece va dice de beseric'a catolica, aceea representa fora indoiela o colosala potere morale. Chiaru si pienticululu protestantu trebue se se bucure de aceea, cà acest'a potere morala se conduce spre scopuri practice".

Scriitoriulu protestanticu in articulu mai susu citatu recunosce cà Pap'a este celu de antaiu intre potentatii lumii, cà densulu este locutienutoriulu lui Christosu si urmatoriulu S. Petru in scaunulu Romei, recunosce cà suveranitatea teritoriale este o conditiune fora de care Papa nu este independente si nu este liberu in deprinderea potestatii s'ale spirituale, si in fine recunosce cà Papa are misiune universale si cà elu este si astadi o adeverata lumina, binefacere si fericire pentru staturi si popora. Vedi bine, cà francmazoniloru, anticlericaliloru nu le placu unele adeveruri cá acestea, ci se acitia la audiulu acelor'a; ma chiaru si unii schismatici de pre la noi se supera si se revolta in scrierile loru asupra papatului buna ora cá scriitoriulu articulu din Telegrafulu romanu Nr. 71 a. c. carele cá si cum se ar' afla in midiloculu francmazoniloru din Itali'a se aprinde in fantasi'a s'a si decade intr'o asertiune, a carei falsitate este cunoscuta de omenii cu minte, in asertiunea cà „Pap'a adi este pentru ori ce statu o adeverata calamitate si unu pericolu“. Cum asia, candu statele astadi se invidiéza si se intre-trecu intru a oferí Papei in casu de periclu ospitalitatea loru. Dar' scimu noi, si sciu si cetitorii acestei foi, de ce Telegrafulu romanu se silesce a propaga cu armele calumniei odiulu in contra papatului. De o cam data noi ne restringemu a indruma pre scriitoriulu schismaticu la marturisirile ss. parinti si la faptele sinodeloru orientali, cari altmentrea au semtitu despre reprezentantele púncipiiloru crestine.

Vêrsta omeniloru inainte de potopu.

Sub titulu acest'a *Gazet'a Transilvaniei* a publicatu nu de multu intre *diverse* dupa unu diariu francesu câte-va sire, prin cari se pretinde cà vêrst'a omeniloru antediluvianii, si anumitu a patriarchiloru Adamu, Setu, Mathusalem, si Noe, ar' fi fostu cu multu mai mica decum se spune in textulu ebraicu a-lu bibliei si in tôte versiunile ei. Plecându dela *gresiela* si *incurcatura* traducatoriloru, „noulu interprete“ ajunge, pre basa unoru consideratiuni noue asupra sistemulu numericu a-lu ebreiloru, la strajnica conclusiune prin care reduce anii patriarchiloru dela 930 la 139, dela 912 la 121; dela 969 la 124; dela 950 la 159.

Facia cu o conclusiune atâtu de cutezátore, si totu-una-data facia cu o asemenea noutate imprasciata printr'o regretabila nebagare de séma si intre publiculu românu, credu eà, desi cu óre care întârdiere, vre-o câte-va reflexiuni nu voru fi de prisosu.

Din capulu loculu trebue se observâmu cà interpretele „diarului francesu“ spre a face póte unu mai mare efectu asupra celoru ignoranti, s'a pusu pre urmele celui ce a meritatu cualificarea de patriarchulu impietatii si si-a inceputu lucrarea cu infacisiarea unei contradictiuni, in care s'ar' aflá S. Scriptura in privinti'a numerulu aniloru vietiei omenesci. S'a deosebitu inse de Voltaire prin ceea cà pre cându acest'a pretindea cà prin versicolulu „si a dísu Domnulu Domnedieu: nu vá remâné spiritulu meu in ómenii acestia in veacu, pentru-cà trupuri suntu, si voru fi dílele loru o suta si doue-dieci de ani“. (Gen. 6. 3.) se statoresce vêrsta omeniloru ce s'ar' fi nascutu in viitoriu, si astu-feliu ar' fi o contradicere cu faptululu cà Noe, Avramu, s. a: au trairu mai multu; pre atunci interpretele francesu aceeași hotarire Domnedieésca o aplica si asupra trecutulu si chiar' si asupra aniloru lui Adamu, cari se inchiasera deja cu vre-o câte-va veacuri mai inainte de pronunsiarea ei. Ei bine, si deca nu am presupune cà interpretele din urma s'a lasatu a se conduce de prea cunoscutulu spiritulu in care vorbia si scriá celu de ántaiu despre lucrurile sacre cautându a le blastemá cu ori-ce pretiu, totusi trebue se afirmâmu cà interpretarea si de o parte si de alta este o adeverata gresiéla si incurcatura. In fapta in versicolulu citatu, precum reiésa lamuritu din contextu si din impregiurarile in cari s'a pronunsiatu hotarirea, nu se determina vêrst'a omenésca, ci singuru numai ceea cà omulu, adeca neamulu omenescu din acelu timpu, va trairu numai o suta doue-dieci de ani, va se dica Domnedieu -i mai lasa o suta doue-dieci de ani ca se se pocaésca pentru multimea faradelegiloru sevêrsite, si cà neaprofitându de acestu timpu de pocaintia, vá fi pedepsitu si vá perí prin unu potopu universalu. Ce are asia dara a face citarea acestui pasagiu cu cei 969 de ani ai lui Mathusalem? Nimicu alta decátu aceea de a incurcá, si inca fórte tare, unu lucru deslusitu, pre care inse ai pretensiunea de a-lu descurcá.

Intrându acum in meritulu cestiunei, vomu reproduce mai ántaiu intréga „demonstratiune“ a interpretelui nostru, astu-feliu precum se afla in „Gaz. Tran“. Reésa din scrierile ebraice, cà la epoc'a „cându s'a scrisu bibli'a, sistemulu numericu alu „Ebreiloru erá atâtu de primitivu, încátu numerii, „cari insemnau mai multe sutimi, nu se poteau esprimá „decátu prin repetitiuni seau parafrese. Asia d. e. „numerulu 900 nu s'ar' fi potutu esprimá nici in „vorbe nici in cifre in modulu cum -lu esprimâmu

„noi acum. Aci s'au incurcatu traducatorii bibliei. Numirile cu o singura suta le-au descifratu corect, „asia că acést'a a facutu se nu védia gresielele ce „faceau cându ajungeau la numeri cu mai multe „sutimi. Éca o proba despre acele ce afirmamu. Versulu 3 din „Genesa“ (Biblie) este tradusu in modulu urmatoriu. „Si a traitu Adamu 130 de „ani“. Versulu 5 inse s'a tradusu in modulu urmatoriu: „Si dilele, care le-a traitu Adamu, au fostu 9 sute „si 30 de ani“. Acést'a traductiune este gresita, „fiendu-ca déca s'ar' fi tradusu si versulu 3 totu „cum s'a tradusu si versulu 5, ar' fi trebuitu se se „dica că: „Adamu a traitu 30 de sute de ani, ér' „nu 130 de ani“. Trei-dieci de sute de ani érá „inse o cifra prea mare, ca se se póta admite ca „vêrst'a unui omu si recunoscându-se gresiél'a ce „facea, s'a tradusu esactu cu 130 de ani. Versulu „5 tradusu gresitu trebue inse in modu consequentu „se se traduca in modulu urmatoriu: „Si dilele câtu „a traitu Adamu au fostu 130 de ani si 9 ani. „Facundu-se in chipulu acést'a rectificari in tradu- „cerea cifreloru din biblie se reduce in modu „considerabilu vêrst'a patriarhiloru, cari au traitu „inainte de popotu“.

Lasamu cetitorului se judece câtu este de clara acésta dovedire si demonstratiune „forte usiora“ si formulamu intrebarea, in care se cuprinde punctulu principalu alu micei nostre contraverse, că recunoste seau ba interpretele de autenticu textulu ebraicu ce lu- avemu acuma? Déca nu-lu recunósce, este in-datoratu se ne arete candu „cum si prin cine s'a schimbatu si falsificatu; apoi nu póte acúsá pre tradu- catorii bibliei de incurcati, ci seau de omeni, ce seau afflatu intr'o completa ignorantia a textului primitivu si autenticu, seau de falsificatori cari cu cunoscintia au coruptu textulu si au datu neamuriloru printr'o conjuratiune ne mai pomenita si printr'o impostura si temeritate fora de margini, că dreptu cuventu dom- nedieescu cea ce érá cu totulu strainu de sântele carti a-le lui Israilu. Deca inse interpretele recunósce autenticitatea textului, precum se si pare că o recunósce incercându-se a rectificá numai „gresiél'a“ traduca- toriloru adeca „traducerea cifreloru din biblie“ deca recunoste, dicu, autenticitatea textului, atunci noi, spre a aprecia valoarea argumentelor sale nu avemu alta de facutu decâtu se luamu textulu insusi inainte. Intru acea inse vomu amintí cu privire la sistemulu numericu a-lu ebreiloru, că, intoemai ca si la greci, pre lângá vorbe se folosescu si literile alfabetului. Nu e de lipsa se cercetámu cându s'au introdusu literile ca cifre in sistemulu numericu, si că ore pre timpulu lui Moise érá cunoscutu acestu modu de numerare, caci in casulu nostru suntu folosite numai vorbele.

In capulu alu cincilea asia dara alu *Genesei* sacrulu scriitoriu ne espune prin vorbe doue serii de numeri, aretându printr'un'a, cu câte o singura sutime; timpulu, in care patriarhii au generatu fii, ér' prin ceea lalta cu mai multe sutimi, vârsta loru. Adver- sariulu interprete dice că traducatorii au descifratu in modu corectu numerii din seri'a prima, dar' nu si pre cei din seri'a a doua, fiendu-că adauge dinsulu, de s'ar' fi tradusu numerii din seria de ántaiu că cei din a doua s'ar' fi datu preste o vârsta omenésca de trei-dieci de sute de ani. Pana aci se scie că con- ditiunea unei traducerii bune este că se se observeze regulele gramaticali si lexicali, de aci in colo inse, gratie criteriului si conditionalei puse de interpretele nostru, aceste regule nu mai suntu de lipsa, pentru aceea le a si lasatu de o parte in traducerea s'a cea rectificata“. Si intru adeveru, in versulu alu treilea din citatulu capu a-lu *Genesei* anii lui Adamu pana la nascerea fiului seu Setu se esprima in textulu ebraicu prin cuvintele: *şlosim umat şana*, adeca trei- dieci si o suta de ani seau 130 de ani. Iar' anii *vêrstei* lui Adamu ní-i spune versulu alu cincilea: *tsa meot usşosim şana* adeca din cuventu in cuventu si dupa tóte regulile noue sute si trei dieci de ani. Acum interpretele dice că traducerea acestui versu este *gresita*, fiendu-că deca s'ar' fi tradusu si viersu 3. totu asia, am avé in viersulu 3. trei-dieci de sute de ani, ér' nu 130 de ani“. Inse observarea sa nu are nici unu fundamentu si conditional'a nici o ratiune de a fi, de óre-ce versu 3. nu se póte traduce cu „30 de sute de ani“ din motivu că atunci in textu ar' trebui se fia: *şlosim meot şana* va se dica cuventulu *mat* (suta) din singularu ar' trebui se fia si in versu 3. in pluralu *meot* (sute) ca se se póta traduce ca versu 5. Prin urmare voindu a tiené contu de regulele gramaticali si a nu confundá singulariulu cu pluralulu, trebue se traducemu versulu alu treilea astu-feliu precum este in textu, si versulu alu cincilea ér' precum este in textu, dicéndu in acestu din urma *noue (tsa) sute (meot) si trei-dieci (usşosim) de ani (şana)*, in tocmai ca si „traducatorii bibliei“. Deca asia dara traducatorii bibliei ar' fi tradusu altmintrelea decum au tradusu, deca ar' fi pusu vârsta lui Adamu cu 130 de ani si 9 ani, cum voesce interpretele si-ar' fi datu unu testimoniú fórté miserabilu despre cunósccerea limbei ebraice. Totu aceste observari am avé a le face si asupra reducerii vârstei celoru alalti patriarchi ¹⁾

¹⁾ Asupra aniloru patriarhiloru este óre care deosebire intre textulu ebraicu si versiunea gréca a celoru LXX. Deosebirea consista mai alesu in acea ca in versiunea gréca anii generatiuniloru se punu mai lungi, dar' este mai scurtu timpulu de dupa generatiune si paua la morte asia in câtu vârsta este mai totu acea in amendoue locurile. Altu cum pre timpulu S. Augustinu deosebirea acésta nu

In deosebii inse trebuie se amintim ceva despre rectificarea facuta in vîrst'a lui Mathusalem, cãci prin acẽst'a interpretele a ajunsu la culmea interpretarei. Dupa marturisirea s'a propria traducatorii bibliei „numirile cu o singura suta le-au descifratu in modu corectu“: acum anii lui Mathusalem pana la nascerea fiului seu Lamech, traducatorii, conformu textului cu o singura sutime *şeva usmonim şana umat* i-au tradusu cu 187. De unde Mathusalem la nascerea fiului seu a fostu de 187 de ani, cum admite si interpretele, decum-va nu si-a luat u buna si dela logica. Pre de alta parte inse totu interpretele nostru in rectificat'a s'a traducere vîrsta, adeca toti anii vietiei, lui Mathusalem o esprima in locu de 969 prin nrulu 124, cetesce o suta doue-diece si patru, de unde ar' urmã cã Mathusalem a nascutu pre Lamech 63 de ani dupa mortea s'a!!

Cu asemenea argumente a buna sãma cã se pote dovedi forte usioru cã la traducerea din limb'a ebraica a bibliei seau facutu gresieli in cea ce privesce cifrele — numai cãtu e cu nepotintia a gasi unu singuru omu cu mintea sanetosa, carele se nu surida si se nu te compatimesca vedindu-ti dovedile. Cum, unu scrietoriu ca acest'a ale carui argumente se lovescu asia de cumplitu cu ridicolulu, se vina se acusa de gresiti pre traducatorii bibliei? Elu se se incerce a rectificã cea ce a trecutu prin mãnila suteloru si chiar' mieloru²⁾ de interpreti si de comentatori? Elu se cuteze a afirmã cã s'au incurcatu in descifrarea anticitatiloru ebraice barbati cã cei siepte-diece de interpreti, ca unu Josifu Flaviu, unu Filone, unu Origene, Jeronim etc. Intr'unu tẽmpu de atãt'a necredintia si impietate, noi de acẽsta nu ne prea miramu ci din contra mai multu ne vine a ne mira cã s'au aflatu si pre la noi cronisti de cei ce i-au datu credientu si i-au primitu ca plausible nisce ratiuni, precum suntu cele ce am avutu privilegiulu de a-le esamina mai susu.

Cestiunea posibilitatei de a traí cinci, siése, noue sute de ani in epoca primitiva a neamului omenescu nu este de competintia fisiologiei actuale. Fisiologistulu, carele ar' vorbí de imposibilitate in privint'a acestui punctu, ar' esi din reserva ce i-o impune sciint'a s'a adeverata. In realitate, unica regula dupa care

era in toti condicii grecesci. Beseric'a nu s'a pronunciatu asupra acestei deosebiri de cronologia, deci, se pote urmã ori si care. Aprópe toti comentatorii inse suntu de parere ca este mai esactu textulu ebraicu. Codicele Samaritanu inca presinta unele deosebiri, dar' suntu fórte mici.

²⁾ Lelong in a s'a *Biblioteca sacra* publicata in 1723, numesce preste o mie doue sute de comentatori, cari s'au cuprinsu numai cu comentarea Pentateuchului. Cãtu s'a inmultitu apoi acestu numeru dela inceputulu vécului trecutu si pana la noi, sciu toti cei ce au barem idee despre marele progresu ce l'a facutu de atunci in cóce literatura biblica.

e in stare fisiologistulu se determine durat'a vietiei, este esperintia; deci marginindu-se observatiunile sale la presinte, alta conclusiune nu póte emite, decãtu aceea, cã in conditiunile actuali a-le naturei, omulu nu pote ajunge la o vîrsta asia de mare cum a fostu a patriarchiloru. Cu tóte aceste chiar' si in dilele nostre se gasescu, mai alesu printre arabii din deserturile Africeí, esemple destulu de constatate de a-le persóneloru, cari au traitu cu de trei si patru ori mai multu decum este vîrst'a media, fixata de fisiologisti. Acum, deca si in epoc'a nostra durata vietii, pote ajunge, in impregiurari tare favorabile, atãtu de departe, cine ar' poté afirmã cã n'au esistatu impregiurari inca si mai favorabile, atunci cãndu omenii ajungeau la o vîrsta de diece ori mai mare? Numai pre basa fapteloru actuali, este totu atãtu de cu nepotintia a negã, cãtu si a demunstrã realitatea acestoru impregiurari favorabile in cea mai departata anticitate (Du Clot, *La Sainte Bible*, t. I. p. 323).

Pre lãrga aceste impregiurari fisece mai favorabile teologii recunoscu in vîrst'a patriarchiloru si o dispusetiune speciala a Provedintiei divine, fia pentru propagarea neamului omenescu, fia pentru conservarea traditiuniloru relative la cunoscerea adeveratului Domnedieu, la creatiune si la statulu primitivu alu omului, traditiuni dela cari aveau se depinda pentru tóte vécurile destinele nẽmului omenescu.

Dr. Demetriu Radu.

Despre serbatori.

Copia II.

(Continuare din Nr. 1).

(Acuștu patensu se vinde cu siese crucieri).

Dupa-ce Inaltiatulu Imperatu si dintralti credinciosi ai sei s'au insciintiatu si insusi prin a s'a esperintia au aflatu cumcã serbatorile si intr'alte tieri a Imperatiei sale la neamurile cele de legea grecesca, era mai vertosu in Ardealu la romanii nostri uniti si neuniti nu numai preste mesura s'ar' fi inmultitu, si crescutu fãra de neci o luare de sãma la asiediameturile s. beserice, ce inca si acelesi dile de serbatori fãra de neci o renduéla si nu intr'unu chipu le-ar' serbã, si le-ar' tiene toti prin tóte locurile, de unde urmédia, si se intempla cã prostimea se steie indoita cu anim'a despre o parte: adeca dorindu a tiené serbatorile de lege dupa porunc'a santei beserice, era despre alta parte ingrigindu-se cã nu cumva celelalte dile, care de beserica nu suntu roudite serbatori, se le petreca fãra lucru cu a s'a pagubire. Pentru ace'a cã acẽsta neronduéla se se departedie, si lenevirea, carea pana acumu a impedecatu poporul dela lucrulu mãniloru sale de unde se hranescu, se se sterga, ba si poporul se se linscesca in cunoscint'a sufletului, inca in anulu 1784 prin milostivulu seu decretum din 1-a Augustu au poruncitu Archiereiloru tieriei unguresci si Ardealului celoru de legea grecesca uniti si neuniti, cã se mai inputienedie din serbatori, precum ei insusi voru judecã despre care lucru dupa ace'a din porunc'a imperat'esca la Carlovetiú si cu soboru s'a

asiediatu, care asiediare soborniceasca precum si a *Archie-rciloru nostri judecata trimetiindu-se la inaltiat'a curte*, tóte aceste luându-se la buna socoteala, Inaltiatulu Imperatu prin milostivulu seu rescriptu din 30 Octobrie a anului 1785 datu si la K. Gubernium tramesu milostivesce poruncesco că si unitii si neunitii din Ardealu precum si in tier'a unгурésca de aici inainte numai acele serbatori se-le tiena, care intr'u acelu rescriptu imperatescu s'au numitu, si s'au hotaritu mai alesu că acele serbatori si pâna acuma in beseriec'a resaritului s'au tîenutu si s'au serbatu: éra celelalte serbatori, care si pâna acuma nu toti si in tóte locurile, ce numai pre unele locuri le-a tîenutu in Ardealu asiderea si *Joile si Vinerile*, carea si barbatii si femeile numai din capetele sale le tîenea pâna acumu din Pasci pâna in Rusalie, precum si martile si vinerile care muerile le serbá preste totu anulu, tóte acestea si asemenea acestora mai multu serbatori se nu se tie, ci de totu se se scadie.

Aceast'a hotarire a serbatoriloru Inaltiatulu Imperatu dupa acc'a éra si prin milostivulu seu rescriptu din 7 Agustu 1786 intarindu-o si asiediandu-o pentru *neuniti* din Ardealu, au tramisu la K. Gubernium cu porunca că aceasta, că se-o vestésca la poporu prin Vladica loru precum mai pre largu yei vede sub *A*.

Éra mai pre urma prin milostivulu seu rescriptu din 1-a Januarius a anului acestuia, aceea si asiediare in rondulu serbatoriloru s'au tramisu si pentru pravoslavnicii nostrii precum se vede sub *B* poruncindu inalt'a s'a si K. Gubernium precum se vede si din decretulu K. Gubernium in 16 *Novembrie 1786* sub *B* că si unitii si neunitii asemene si intr'unu chipu se tie aceste serbatori dela In. Imperatu hotarite si néci o osebire facându.

Lânga acestea lasa si ingaduiésce Inaltiatulu Imperatu, că si de aici inainte la serbi santulu Archiepiscopu Sava, la Greci C. Constantiu si Elena, éra la Romani s. Paracheva că patroni si ocarmuitori a numiteloru neamuri se remana serbatori legate.

Asiderea si la alu caruia este bramulu numai intru acelu locu se-lu póta serbá, macaru de nu ar' si fi numitu acelu santu intre serbatorile cele hotarite.

Éra că serbatorile cele hotarite crestinii se-le tie precum se cuvine, si precum poruncesco maic'a beserica tare se indatorescu preotii locului, si li se poruncesco, că in domineci si serbatori se invetie poporulu cele ce fiasce care crestinu pentru spesen'a s'a datoriu este a le sci si a le crede, cu gur'a a le marturisi si cu fapt'a a-le pliní, adeca symbolulu credintiei si intielesulu lui, santele taine intielesulu si folosulu loru: poruncile lui Domnedieu si a s. beserice, intielesulu si sfersitulor loru, că asia fiasce care crestinu se scie ce e datoriu a face, si de ce se se ferésca, ce datoria are cătra Domnedieu facatoriulu si mantuitoriulu nostru, cătra cei mari ai sei, adeca cătra Imperatulu, cătra parintii sei, cătra stapanii sei cei sufletesci si trupesci, si cătra totu de aprópele seu, bá si cătra sene insusi că se se pazésca de tóta spurcatiunea sufletului si a trupului si de tóta reotatea si nedreptatea.

Langa acestea se invetie preotii poporulu la prasnice si in serbatori sfersitulor si pricin'a praznicului fiascecaruia pentru care s'au ronduitu de maic'a beserica, că asia cunoscându mil'a, bunatatea si darulu ce ni-au datu Domnedieu prin Fiulu si Duchulu seu celu santu, se fimu multiamitori pentru acestea pururea, silindu-ne a face voi'a lui si a pazi poruncile lui.

Éra fiindu-cá spre plinirea acestora ne lipsesce darulu si ajutoriulu lui Domnedieu care se dá celoru blanzi si smeriti cu anim'a, celoru ce cu anima infranta si smerita

se róga lui Domnedieu, pentru ace'a preotii voru invetiá poporulu: Tatalu nostru si alte rogatiuni de folosu că se scie a se róga lui Domnedieu cum si in ce chipu se céra dela Domnedieu cele sufletesci si cele trupesci, si fiindu-cá ne invetiá maic'a beserica cumcá rogatiunile nóstre care le facemu cătra preacurat'a Maic'a s'a, cătra angeri si cătra santii sei, fórte suntu primite inaintea lui Domnedieu, se cuvine dara se cinstimu dupa cuvenintia, si serbatorile maicei lui Domnedieu, ale Ingeriloru si ale santiloru cu rogatiuni, si cu ascultarea invetiaturiloru celoru ronduite de maic'a beserica la fiasce care serbatóre, invetiandu si vieti'a santiloru a carora praznicu praznuim'u, că din vieti'a loru se luamu pilda si invetiatura cum se cuvine si noua a urmá loru si a vietuii crestinesce.

Acestea nu se invetiá pre ulitia, néci pe la jocuri, séa prin crisme, precum unii dintre crestinii nostri s'au obicinuitu mai alesu in serbatori a petrece, ci in beserica; pentru ace'a preotii voru indemná, si voru dá inaintea poporului că cu mici cu mari partea barbatésca si femeiésca mai vertosu in domineci si in s. serbatori, lapedandu tóta lenevirea si alte trebi lumesci se pazésca s. beserica, silindu-se că se invetie ceva din cele ce suntu spre folosulu sufletului, că asia se tîenu dupa lege si se cinstescu serbatorile.

Mai pre urma că se nu aiba nimenea vr'o mantuintia, că dóra domni locuriloru i-au impededatu dela beserica, poruncesco In. Imperatu prin milostivulu seu decretulu din 7 dile *Noembrie anulu 1785*. Éra prin In. K. Gubernium noua in 29 Noem. aceluasi anu tramesu, că pre Romanii cari se afla locuitori pre locurile domniloru se nu-i silésca domni néci intr'unu chipu in serbatorile cele dela In. Imperatu hotarite la ceva slusba domnésca, ci intru acelea dile, se remana la besericele sale, si se invetie cele ce suntu de lipsa crestinului precum mai susu s'au disu: că nu numai crestinu bunu, ce si tieranu bunu, si dreptu fiasce care se se póta face, despre care lucru se indatorescu Protopopii locuriloru că buna grige se porte cum si in ce chipu se pazesce aceasta porunca imperatésca precum sub slova *G*. se vede: acestea tote frat'a t'a si preotii locuriloru in beserici intru auzulu tuturoru la intielesu se le vestiti poporului, si in serbatorile cele deslegate voi antaiu se lucrati, dandu pilda buna poporului si ascultare imperatului, insciintiendu-ne la vremea s'a deplinu despre tóte: Fii blagoslovitu. *Blasiu 1787 Main 1* bunu parinte Vladica Joanu Bobu.

10334. Prea cinstite Domne Episcópe! Noua forte cinstite!

B. Ronduél'a cea despre tîenerea serbatoriloru, carea spre plinirea Inaltiatei Imperatesci Resolutie s'au scrisu de aici la preacinstitul Domnu neunitu Episcopu ti se tramete Preacinstitei domnei Tale cu o ronduéla că ace'a, că in cátu ar' trebui ace'asi preainalta imperatésca Resolutie se se intenda si la Pravoslavnicii de legea grecésca se-i scii sversitulor deplinu alu castigá. Intru atáta remanemu A Preacinstitei Domnei tale, la slusba prea gatati Carolu Grof Teleki. Din craiesculu Gubernium alu marelui Principatu alu Ardealului in Sibiu dile 16 *Noembrie 1786*.

9130. Preacinstite Dómne alu Fagarasiului! Noua fórte cinstite!

G. Dupa preainaltulu craiesculu rescriptum, carele s'au fostu datu in 7 a lui Octobrie a anului acestuia, cumcá unele serbatori suntu deslegate, éra altele intarite

si intogmite, au poruncitu Preainaltiată Imperatésca Marime, prin mai de curendu in 7 dile Noembrie acestuasi anu datu imperatesculu seu Decretum, cá poporulu romanescu intru acele dile de serbatori, carele suntu si de Inaltia s'a asiediate, la slusb'a domnésca se nu se silésca, ci in zilele acestea in besericele sale preotii loru se-i invetie pre densii invetiatur'a crestínésca, datori'a fiasce carui omu, cu carea e datoriu cátra sene insusi, cátra Imperatulul seu, si mai marii sei, si cátra Domnedieu, si cele ce ilu facu pre omu tieranu bunu. Carea cá mai tare se se plínésca protopopii locurilor, carora luare aminte de Clirosu, mai de aprópe este incredintiată, voru luá aminte. Care preainaltu cugetu si vointia Preacinstita Domni'a Ta cu atáta mai vertosu vei duce in sfersitu, cu cátu cá Tableloru, varmegiloru si magistraturiloru locurilor, astadi s'au poruncitu: cá poporulu romanescu in serbatorile cele dela Inaltiat'a curte asiediate la lucru se nu se silésca. Intru atáta cu obicinuita cínste remanemu spre slusba prea gata Carol Grof Teleki, — Davidu Seikeli cancelariu, Stefanu Costea secretariu.

Din craiesculu Gubernium a marelui Principatu alu Ardealului in Sibiu dile 29 Noembrie 1785.

Concursu.

Prin cerculariulu Escelentiei S'ale Preasantitului Archiepiscopu si Metropolitu Dr. Joanu Vancea de datulu 28 Sept. a. c. nr. 3164. parochi'a si protopopiatulu Clusiuului devenite in vacantia prin denumirea Prea On. Gavriila Popu de canonicu, se pune la concursu cu terminulu de 10 Novembre a. c. st. n. inclusive cu emolumentele urmatorie:

a) Cá parochu:

1) portiune aratoriu si 20 jugere fénatiu;

2) 69 fl. 30 cr. salariu anualu din cass'a Veneratulului Cleru archidiececanu,

3) o maierisce cu gradina si cu o crisma, care aduce arenda anuala de 250 fl.

4) o dí de claca dela poporu seau relutu in bani.

5) venitul stolariu, din care tertialitatea e a cantorelui.

b) Cá protopopu.

6) 150 fl. salariu, si 50 fl. subventiune anuala din cass'a Veneratulului Cleru archidiececanu.

7) emolumentele indatinate dupa oficiulu protopopescu.

Cererile concursuale au se fia provédite cu estrasu matriculariu de botezu, cu testimoniú despre absolvirea cursulu teologicu, cu atestatu dela oficiulu imediatu superioru despre activitatea defasurata pana aci in vre-unu oficiu besericescu, indicându si conosciint'a limbelorú, ce le vorbescu, si astufeliu instruite suntu a-se substerne la Consistoriulu din Blasiu pana la terminulu prefíptu.

Parochi'a gr. catolica a Clusiuului cu privire la suflete e cea mai impoporata parochia din archidiececa. La anulu 1886. parochi'a acést'a numerá 4128. suflete, ér' protopopiatulu 25. 417 suflete. Nu este casulu primu in care se curentéza acésta parochia si protopopiatu, cáci si fostulu parochu si protopopu G. Popu. i s'a conferitu pre bas'a concursulu. Din caus'a punerei la concursu a acestui beneficiu, unu corespondente alu Tribunei in nr. 219. se grabesce spre a spune publiculu cetitoriu cá Basiliu Podoba carele functiúnésca cá capelanu in ace'a parochia, este persecutatu si espusu periculu de a esí din cleru in capulu iernei cu 4. prunci si cu soci'a s'a morbosa. Intipuri vane si calumnii tendentiose asemenea celorú ce s'au publicatu si

in trecutu din acele parti. Pre capelanulu Basiliu Podoba, cunoscutu si aici cá preotu zelosu, nu-lu persecuta nime. Oficiulu seu de capelanu si alte oficie laterale nu suntu puse la concursu si asia corespondentele din cestiune nu are de a se teme, cá capelanulu Podoba va fi silitu se ésa din Clusiu in capulu iernei cu 4. prunci si cu soci'a s'a morbosa.

Bibliografia.

Revist'a Catolica, ce apare in Bai'a mare sub directiunea dn. Dr. Vasiliu Lucaciu in fasciculu de pre Septembre a. c. cuprinde: Encicli'a Sumului Pontifice Leonu XIII. despre patrocínulu s. Josifu in textulu originalu latinu si in versiune romanésca de datulu 15. Augustu a. c. 2. Slavajulu Africanu, urmare, de J. Marculetiu preotu archidiececanu. 3. Catoicismu, prelucrare dupa G. Francu. 4. Are animalulu ratiune? urmare. 5. Corespondenti'a din Roma de N. F., si 6. Revista contemporana.

Manualu cathecheticu pentru primii ani scolastici prelucratu dupa J. A. Fritz de *Basiliu Ratiu* fostu profesoru de s. scriptura, cathechetica si metódica in seminariulu archidiececanu din Blasiu, actualmente vicariu archiepiscopescu in Fagarasiu. Acestu opu este o prelucrare libera, adoptatu dupa relatiunile si lipsele baiatilor nostri, in care ceremoniele besericesci suntu intocmite cu cele usitate si prescise in beserice'a nostra, aretandu-se in note si procedur'a ce are se o urmeze cathechetulu facia cu discipulii sei. — Pretiulu unui esemplariu din acestu opu aprobatu de Ordinariatulu metropolitanu din Blasiu, este 1. fl. si se pote procurá dela tipografi'a Negrutiu din Gherla.

Istori'a diecesei romane greco catolice a Oradei Mari, de Dr. *Joanu Ardeleanu*, fasc. II-le bros. 60 cr. v. a.; se póte procurá dela auctoriulu ei.

Cátra On. Cetitori!

Cu 1. Octobre a. c. intrandu foi'a besericesca si scolastica in anulu alu treilea venimu a rogá cu tóta stim'a pre On. Cetitori asi renói abonamentele. In acelasi tempu rogámu cu totu adinsulu pre restantiari se binevoiesca a ne tramite detori'a de abonamente de pre semestrele trecute spre care scopu ne luámu voia a alaturá |. la numerulu presente cáte o asemnatiune postale. Restantiile din trecutu trecu preste sum'a de 3200 fl. incatu astadi administratiunea se afla in neplacut'a pusetiune de a nu poté solvi remuneratiunile prescise pentru redactori si colaboratori. Pentru aceea rogámu pre On. Abonati se binevoiesca a tramite fora amenare pretiurile cu cari detorescu, cáci in casulu contrariu vomu fi necesitati a sistá espedarea ulterioara a foiei pre creditu.

Administratiunea.

Post'a redactiunii: Dn. J. P. II. in Chiheriu: In nr. proximu, de va permite spatiulu.

Partea scolastica.

Se propunem neincetatu in modu intuitivu, cá instructiunea se devina educativa.

Este mai pre susu de ori-ce indoiéla, cá instructiunea, facuta dupa tóte regulele, e unu midilocu fórté insemnatu educativu. De unde urméza, cá fiacare invetiatoriu se nu pérda de locu din vedere acestu principiu.

Dar' cea mai de frunte recerintia a unei instructiune bune este: propunerea se se faca in modu intuitivu.

Acést'a axioma este vechia. Ea la unele popóra se si practiséza in mare mèsura, obtienendu-se pre acést'a cale cele mai frumóse rezultate. La noi inse i-se da prea pucina importantia, spre cea mai mare dauna a progresului. Acést'a, déca voimu se fimu drepti, trebuie se o marturisimu si totu odata se luamu resolutiunea, de a nu mai pecatú in contr'a amintitului postulatú didacticu.

Se ne punem inse mai ántáiu in chiar' cu principulu din cestiune.

Noi avemu pana acum dóue manuale pentru invetiamentulu intuitivu, unulu de Tom'a Rosiescu, tradusu dupa celu maghiaru de Nagy Lászlo, si „indreptariu teoreticu si practicú pentru invetiamentulu intuitivu“ de V. Gr. Borgovanu. Cestu din urma in deosebi, este o carte, care corespunde pré deplinu toturoru recerintieloru metodico-didactice. In partea prima se tractéza „teori'a“ invetiamentului intuitivu, ér' in partea a dóu'a „pracs'a.“ Dar' atátu teori'a, cátu si pracs'a, nu mai lasa nimicu de doritu.

Materialulu, cuprinsu in partea a dóu'a a acestei carti, este destinatú pentru scolarii din cei de-ántáiu doi ani de scóla si tractéza inceputulu toturoru obiecteloru de invetiamentu, precum si modulu primirei scolariilor in scóla si disciplinarea lor. Se tractéza adeca: religiune si morala, geografia, istoria, constitiune, istoria naturala, fisica, economia, igiena, portare de buna cuvenintia etc., fiindu totu odata cu deosebita cosideratiune la deprinderea toturoru facultatiloru sufletesci ale scolariilor, la nobilitarea sentiaminteloru si indreptarea vointiei in directiunea cea buna; apoi indemnarea spre activitate, deprinderea in vorbirea corecta etc. Deci partea practica a acestui manualu e astufeliu intocmita, — nescapandu din vedere nici partea teoretica a aceluia, — incátu afara de abecedariu, care e de lipsa la deprinderea in cetire, si afara de unele deprinderi in computu si inca ceva religiune, de altu ceva nu mai avemu necesitate in primii doi ani de scóla.

Procesulu tractarei materialulu din acestu manualu e fórté naturalu. Trecherile dela o specia de materialu la alt'a suntú astufeliu intocmite, incátu parecà, resaru in modu logicu unele din altele; ér' diferitele lectiuni suntú tractate, cu totu dreptulu se póte afirmá, in modu „intuitivu.“ Studiandu acestu manualu, cu totu de a dinsulu, ni se impune convingerea, cá autorulu duce pre invetiatoriu de mâna, punédu-i totu odata si in gura intregu materialulu, ce e de a-se tractá eleviloru din acestu obiectu. Cine are acestu manualu si se folosesce in modu consciintiosu de elu trebuie se ajunga la cele mai imbucuratóre rezultate cu scolarii. Instructiunea data pre bas'a acestei carti, nu póte fi, de cátu *educativu*. De ace'a „*invetiamentulu intuitivu*“ de V. Gr. Borgovanu nu trebuie se-i lipsésca nici unui invetiatoriu, deca e, cá elu se-'si lumineze cum se cuvine pre elevii sei.

Dar' invetiamentulu are se fia facutu si mai departe in modu „*intuitiva*.“ Si anume nu numai din obiectele, alu caroru inceputu se tractéza si in propriulu „*invetiamentu intuitivu*“ de autorulu numitu, ci din tóte obiectele de invetiamentu. Cáci déca acést'a axioma se va desconsiderá in despartiamintele de mijlocu si superióre ale scólei populare se face unulu din cele mai mari pecate pedagogice, pentrucà invetiamentulu, care nu e basatu pre intuitiune, nu e temeinicu, nu prinde radecini si prin urmare nu lasa nici impresiuni durabile in mintea si inim'a scolariilor. De unde urméza, cá „*totu ce putemu aretá, se aretamu prunciloru*:“ in natura, cá modelu, in tipu, prin esperimentari etc., pentrucà e mai folositoriu unu minimu de cunoscintie, in atare modu cascade, decátu unu cuantu cátu de mare de cunoscintie, apropiate pre cale puru teoretica, cum e obiceiulu a se face acést'a in multe scóle.

Aici e de lipsa inse se ne lamurimu mai bine asupra acestui postulatú didacticu.

Se luamu deci cá esemplu **religiunea**, „*flórea spiritului omenescu*.“ Invetiamentulu din religiune inca trebuie se se propuna in modu intuitivu, pentrucà elu se devina *educativu*, cá adeca prin invetiamentulu acest'a „*se se póta sadi de tempuriu in inimile eleviloru sentiaminte adeveratu religióse, pióse, morale*.“ Er' numai punendu scolariulu in mana catechismulu, ori chiar' si esplicandu numai cum se afla in carte indusa materi'a, nu e cu potintia de a ajunge la scopulu numitu in sirele precedente. Acést'a se póte numai, tractandu si materialulu din religiune, catechismu si istorià biblica in modu cátu mai intuitivu. Apoi in acestu felu se tractéza obiectulu din cestiune, déca

tóte mandatele religióse, ce numai se potu, se ilustréza si prin *istorióre morale*, cari, in adeveru, „se petrunđa inim'a si rarunchii“ scolariloru. Acestea istorióre, parabule etc. suntu de a se luá, in primul locu, din istori'a biblica a testamentului vechiu si nou, din viéti'a santiloru, a intieptiloru etc. S. e. voindu se demonstram eleviloru, că noi avemu se ne incredemu in bunetatea lui D-dieu si se nu desperamu, că nu vomu primí ajutoriulu lui, le spunemu istori'a lui Jobu. Voindu se le dovedimu, că dreptatea tóte le invinge, le naramu istori'a lui Josifu. Avédu se le punemu la inima, că suntemu detori se hranimu, adapamu si se imbracam pre cei lipsiti, le istorisimu parabol'a despre bogatulu si Lazaru celu seracu. De asemenea aflamu multime de istorióre fórte acomodate, cu cari potemu ilustrá in modu minunatu: iubirea si venerarea lui D-dieu, multumirea pentru binefacerile aceluia, supunerea, ascultarea de elu si increderea care trebue se o avemu intr'insulu; apoi aflamu destule istorióre, cu cari potemu aretá mai apriatu, s'au mai intuitivu detorintiele facia de trupulu si sanetatea nóstra, facia de sufletu, pentru avere, ouóre si penrru intrebuintiarea intielépta a tēmpului si mai departe nu lipsescu istorióre s'au naratiuni, cari areta pana la evidintia, că suntemu detori a avea mila catra alti ómeni, a nu fi invidiosi, a nu fi iubitori de pagub'a altuia, a nu fi aplecati spre mania, lene, necumpetu, superbia etc. Pre langa acestea intalnimu, numai se cautamu, istorióre, cu cari se argumentéza de ajunsu: detoriile catra parinti, catra frati si surori, catra invetiatori, catra betrâni si mai mari, catra bineficatorii nostri, catra amici si inimizii, catra patria etc. etc. Deci, cea mai buna procedura la tractarea catechismului este, că tóte adeverurile, tóte preceptele religióse, căte se potu si cele mai multe se potu se se propuna pre bas'a istorióreloru morale. Acestu modu de tractare este cu multu mai intuitivu si prin urmare elu influintiéza cu mai multu efectu asupr'a inimei scolariloru; ér' „catechismulu“ se fia intrebuintiatu mai multu pentru reasumarea celoru esplicate, pentru deprinderea acelor'a si cu ocaziunea repetitiuniloru.

Tipurile s'au ilustratiunile, cari represinta barbati santi, scene religióse etc. pr. rēstignirea Domnului Christosu, taiarea capului s. Joanu Botezatoriulu etc., inca influintiéza in modu minunatu asupr'a desvoltarei sēntiamintelor nobile etc.

Avemu detorintia santa de a ne cugetá si a aflá cãi din ce in ce mai acomodate pentru propunerea acestui obiectu de atât'a importantia *educativa* si mai cu sēma se o facemu acést'a pentrucã suntemu in véculu marerialistiloru, nihilistiloru, socialistiloru etc. Ér' deca nu vomu petrunde cu invetiaturile religióse pana la inim'a tineretului, voru veni paserile si le voru rapí, maraciniile le voru inecá si, neputēdu prinde

radecini in pamēntulu celu rēu cultivatu si petrosu alu inimei, ele nu voru aduce fructele dorite.

Apoi este sciutu, că inimizii religiunei se gandescu di si nópte, cum se faca, că invetiaturile lor se petrunđa mai cu inlesnire in sufletulu ómeniloru; ér' loru li ajuta multu spre ajungerea la acestu scopu, impregiurarea, că omulu este aplicatu mai multu spre rēu, decâtu spre bine.

Se ne inarmamu asiadara cu tóte armele de lipsa, „pentru a potea stá in contra spiritului reutatii!“

S'ar' potea dice fórte multe si privitoriu la *tractarea intuitiva* a toturoru celoru alalte obiecte de invetiamentu; dar', fiindu-cã la inceputulu acestui articlu am vorbitu destule despre propriulu „invetiamentu intuitivu“, in care se cuprinde inceputulu toturoru obiectelor de instructiune, eu credu, că ori-ce invetiatoriu, din cele tractate in respectivulu manualu, prin asemenare va scí cladí mai departe; va primí convingerea, că ori-ce prelegere, care nu se face, procedendu dela intuitiune, nu are se aduca fructe.

Deci „totu ce potemu aretá, se aretamu prunciloru“ in natura, că modelu, in tipu, prin experimentari etc. etc. Astufeliu apoi potemu fi siguri, că instruandu vomu si educá.

R. Simu.

Români vechi cá familia, cá statu si cá militari.

In istori'a fia-carui poporu avemu se ne indreptamu privirea spre partea, in care a escelatu acelu poporu. De ace'a avemu se invetiamu dela Englesi navigatiune, dela Olandesi sirguintia industriale, arti frumose dela Grecii vechi si Florentini, libertate moderata dela Elvetiani, — dela Rom'a vechia multe, dar' mai alesu *institutiuni de dreptu* si apoi éra-si armele.

„Rom'a nu s'a edificatu intr'o di“ dice proverbiulu, si nice potemu luá de base a fundarei ei o fabula. Rom'a s'a redicatu si s'a intaritu in tempu de seculi, a ajunsu la marire, gloria si potere neintrecuta; a domnitu si a dictatu in lume si mai multi seculi inca, a fostu *domn'a lumiei* gratia institutiuniloru sale civice si militari, — ér' bas'a si modelu acestora a fostu *famili'a*.

I.

„Tata si mama, fii si fete, curte si casa, servitori „si utensilie (unelte) aceste suntu elementele naturali din „cari consiste casnicia pre totu-indenea, unde nu dispere „mam'a priu poligamia. Nice unu poporu nu se póte „asemená celui románu in esecutarea simpla, inse inesorabile „a reporturiloru de dreptu desemnate de in sa-si natur'a“.

„*Famili'a*, adeca barbatulu liberu, ajunsu de sine „statatoriu prin morteata tatalui, cu socia data lui in casa- „toria de catra preoti prin sacr'a farina sarata (confarreatio) „spre folosirea impreuna a apei si a focului, cu fiii si

„fiii fiiloru loru si soclele legitime a-le acestora si fetele fiiloru impreuna cu tota averea obvenitoria loru formeza o *unitate*, „dela care inse suntu eschisi fiii feteloru, cá tienutori de „alta familia, si fiii nelegitimi, cá netienutori de nice o „familia. Cas'a propria si binecuvântare in fii aparu cá „trent'a si sumburele vietiei pentru civele románu. Mortea „nu e unu reu, cá-ci e inevitabile; inse *stingere*a casei „seau chiar' a ginte este unu desastru chiar' si pentru „comunitate (statu) si de acea celui lipsitu de fii prin „*adoptiune* de copii straini i-se deschidea cale, spre a scapá „de ace'a fatalitate¹⁾“.

Capu de familia (pater familias) putea se fia numai *barbatulu* si vointi'a lui erá *lege* pentru toti si tote, de sub care nu se putea subtrage, decátu, fet'a prin *maritare*, ajungungu sub potestatea barbatului, ér' fii in nice unu casu de cátu prin mortea tatalui. Precum fet'a prin alegerea libera din partea barbatului devine soc'a lui, asi'a si copilulu, pre care i-lu nasce devine alu seu (*suus*), nu in urm'a nasterii, ci prin determinarea lui libera de alu cresce, de aci apoi provine facultatea de a poté espune fiii. Nu erá acésta neinteresare de familia, din contra convictiunea, cá intemeierea casei si producerea de fii suntu necesitate morale si detorintia civica, erá aduncu *sapata* in conscienti'a poporului románu. Religiuinea inca interdica espunerea facia de baeti preste totu — afara de monstri, ér' facia de fete celu pucinu a celei de ántáiu.

Mam'a, cu tote aceste, nu erá sclava, ci domna in casa, avédu supraveghiarea preste servitorie si grige de *fusu*, care pentru femeia erá totu atáta, cátu pentru barbatu *plugulu*. Crescerea fiiloru erá adúnca obligatiune morala pentru parinti, si neglegerea loru, seau risipirea averei in daun'a loru, se imputá tatalui cá unu pecatu greu, cu tóte aceste, dupa dreptu voint'a lui erá potestate neconditiunata. Elu nu numai tiene pre ai sei, — fora distingere de soc'a, fii, fete, servitori, sclavi, si vite, — in disciplina, severa ci are dreptulu si detorinti'a de a fi si *judicatoriulu* loru, si-i pedepseste trupesce seau si cu morte dupa *judecat'a* s'a.

Fiulu adultu pote se aiba casnici'a s'a separata seau, dupa cum diceau románii, „vite proprie“ (peculium) inse dupa dreptu (*de jure*) totu casciguiu aloru sei, fia din munc'a propria, fia prin capetare dela altii, in economi'a parintiesca s'au propria, remáne proprietatea tatalui, si pana ce traesce acesta persónele supuse nu potu avé nice odata avere propria; de ace'a numai din incredintiarea tatalui poteau vinde, a *testá* inse nice odata. Femea si copii suntu in acestu respectu pre acea linia cu *sclavulu*, carui nu a rare ori inca i-se concedea casnici'a propria si putea se vinda cu concessiunea domnului. Potea tatalu chiar' se -si vinda fiulu sau soc'a la unu alu treilea. De erá *cumperatoriulu* unu strainu se vindea fiulu cá servitoriu, de erá románu, numai in locu de servitoriu, cá-ci *nice unu románu nu putea fi servulu altui románu*.

¹⁾ Th. Mommsen. Römische Geschichte. Berlin 1856 II. Aufl. I. B. pg. 53.

Ci in casuri de totu grave, — d. e. la vinderea fiiloru seau a sociei, seau la espunerea copiiloru, — intrá la midilocu *religiunea*, cá *moderatoria* afurisádu in asemenea casuri; si asia se midilocise, cá *tatalu* si mai multu *sociulu* se nu dicteze sententi'a asupra copiiloru ori sociei fora a fi consultatu pre consângenii mai de aproape, atátu ai sei cátu si a sociei. Dara o *restringere* a potestateri parintiesci acést'a nu erá, cá-ci esecutarea blastemului stá in voi'a dieiloru, ér' consângenii nu aveau se *judice*, ci numai se *opineze*, se *svatuésca*. Potestatea familiara remânea dara nu numai *nelimitata*, ci si *ne-avoidabile* nici prin *etate*, nici prin *alienare* si nici chiar' prin *renunciare de buna voia* a tatalui. Erá dreptu inascutu si nime nu se putea desface de elu, decátu fetele prin casatoria si tatalu prin morte.

Dupa dreptulu románu mai usioru erá *servulu* a se scóte de sub domnulu seu, de cátu *fiului* a se desface de tatalu seu. Eliberarea celui de ántáiu s'a concesu de tempuriu si in forme simple, scaparea fiului de sub potestatea tatalui numai multu mai tardfu s'a facutu posibilu si cu multe formalitati. Ma, servulu vendutu, prin eliberare din partea *cumperatoriului*, devenea omu liberu, fiulu vendutu inse si eliberatu recadea ér sub potestatea parintiesca. Prin acésta consecuentia de fieru potestatea parintiesca si casnica se prefacú la románi in adevratu dreptu de proprietate.

Cu tote aceste femeia si copii nu erau numai, cum s'ar dice, pentru ochii tatalui, — buna ora cá averea numai pentru proprietariu, seau cá intru unu statu absolutu, supusii numai pentru despotu, — ei nu erau *lucruri* ci *persone*. *Drepturile* loru nu *incetá* ci numai *pausá*, pentru-cá *unitatea* casei, a familiei, cerea in gubernare unu *singuru* reprezentante.

Cu mortea tatalui inse pasiescu fiii de sine in locul lui cá domni in casa si casciga acum ei din parte-si preste femeii, copii si avere drepturile, eserciate de tatalu loru, pre cándu servulu totu servu remáne si pusetiunea lui dupa dreptu nu s'a schimbatu intru nimicu.

Unitatea acésta de familia erá atátu de puternica, cátu nice prin *morte*a capului casei nu se disolvá deplinu. Descendentii ajunsi prin ace'a de sine statatori totu inca formáu o *unitate* in multe privintie, si mai de aproape cu privire la vedu'a remasa si la fetele nemaritate. *Mam'a* remânea in familia, inse nu de capulu ei, nice capulu familiei, cá-ci dupa conceptulu románu vechiu feme'a nu putea dispune nice preste altii nice asupra s'a, ci sub potestatea — seau mai dulce scutirea (*tutela*) — fiiloru, ér' fetele sub a fratiloru. In sensulu acest'a famili'a odata fundata remânea neschimbata pana se stingea viti'a barbatesca a *genitoriului*. Se intielege, cá legatur'a acést'a slabea din generatiune in generatiune, pana-ce in urma trebuia se dispara in intunereculu tempului posibilitatea de a aretá *unitatea originaria*. Pre acésta si singuru pre acést'a se baseza diferinti'a intre *familia* si *ginte*, seau dupa terminulu románu intre *agnati* si *gentili*. *Familia* a

cuprinde pre acei individi, cari din generatiune in generatiune in susu *potu* determiná *gradulu* descendentei loru dela unu *urditoriu* comunu; *gintea* din contra pote aretá *descendentí'a* dela acel'a-si strabunu, nu inse si *gradulu* si pre toti membri intermediari in modu completu.²⁾

Pre lánge aceste unitáti de familia si ginte veneau omenii liberi, cari petreceau in casa *cá ospeti* pre tēmpu mai scurtu ori mai lungu, seau pre viétia, seau avuseru mai in ainte conditiune de *servi* si capetaseru dela domnulu loru libertatea. Reportulu cu acestia nu erá nice acel'a de domnu si sclavu, nice de tata si fiiu, juridicu, dupa dreptu. Ospele si libertinulu inca, eráu *capi de familia* fora altu domnu preste ei; datin'a, obiceiulu inse cerea, cá domnulu casei se apere, se protéga si se representeze pre omenii din cas'a lui, ér' ei se onoreze pre domnulu casei cá pre unu *parinte* si pre domn'a cá pre o *mama*, de aci numirile de *patronu* (patronus) si *matrona* (matrona) ér' pentru ei *clienti* (clientes dela *cluere* ascultá). Reporturi de dreptu intre patroni si clienti nu esistáu, ci in casuri estra-ordinarie, cându patronulu avea lipsa de ajutorie, erá provocatu clientulu se contribue.

N. Popescu.

(va urmá.)

Prim'a dí de scóla.

Ór'a in ainte de ameadia.

Voiescu a vorbí de acei prunci mici, cari pasiescu ántáia-si data preste pragulu scólei.

E sciutu, cá cându vinu pruncii ántáia-si data la scóla, densii suntu sfiitosi, ma adese si fricosi. Sfiál'a vine de acolo, cá micutiloru inceputori le suntu tote in scola straine si necunoscuté, ér' fric'a e urmarea intipuiriloru false. despre scola si invetiatoriu, cari unii parenti fora minte le insufla prunciloru inca inainte de a intra acesti'a in scóla. De câte ori nu audimu, cându unu pruncu face ceva necuviintia pre acasa, amenintiandu-i cu: „*Lasu cá nu me voiu necasi eu atát'a cu tine, te voiu dá cátu de curundu la scóla pre mân'a dasulului, cá se-ti mai ciunte din córne*“ . ect.

Detori'a invetiatoriului mai inainte de tote e dar' a familiarisá pre prunci cu scol'a, a le alungá sfiál'a si fric'a, si a-i convinge la cea de antáiu ocaziune, cá in scóla domnesce umanitate si iubire si cum-cá invetiatoriulu nu e altu-ceva, decâtu unu parinte, carele i-iubesce si le voesce numai binele.

Spre scopulu acest'a va primí invetiatoriulu pre scolarii cei noi cu bucuriá si amicitate parintiésca, luandu-se cu dēnsii intr'o conversatiune confidentialé, *éta cam asia*:

Invetiatoriulu ocupa intr'unu modu potrivitu pre scolarii cei mai mari si apoi se adreséza catra cei micuti.

²⁾ Th. Mommsen. Röm. Gesch. II. Aufl. I. B. Berlin. 1856 p. 58. Forte chiar' se exprime acésta in numele románe; cându se dice: *Marcu, fiulu lui Marcu, nepotulu lui Marcu etc. a Marciiloru*, ajunge *familí'a* atáta, cátu se potu determiná ascendentei *individualu* (inviduu de individuu), unde acésta incetéza, intrevine cá intregitoria *gintea*, *descendentí'a* dela strabunulu comunu, carele si-a ereditu numele la toti copiii lui Marcu.

Me bucuru prunciloru, vedindu-ve astadi asia de multi adunati aici. Voi ati venitu acuma antáia-si data la scóla; pentru acea nice nu ve cunoscu pre toti. Asiu vré inse bucurosu a-ve cunosce. Cum te chiama pre tine? (Petru). Aru trebui se dici mai tare, cá se te audimu toti. Ascultati cum mi- va respunde acest'a! — (intrebandu pre unu scolariu mai vechiu). Vedeti elu nu a disu numai: George; ci a disu tare: „*Pre mine me chiama George*“ . Dí si tu asia! Nó asia! Vorbiti numai totu-de-a-una tare, cá asia e frumosu. Se-mi spui acuma Nicolae: acui esti tu? A tatane-to? Si a mai cui? Cum chiama pre tatato? Dar' pre mamata? Pre care dintre voi 'lu mai chiama Nicolae? Pre tine? Bine! Se-mi spui tu inca odata tare: Cum te chiama? Ai tu tata? Dar' mama? Cum chiama pre tatato? dar' pre mamat'a? Ai tu si frati? Cāti? Suntu si mai mari seau mai mici decâtu tine? Cum i chiama? Ai tu si sorori? Câte? Cum chiama pre cea mai mica? Dar' pre celelalte? Pre care ulitia e casa voastra? Cari dintre pruncii acesti'a mai mergu pre uliti'a acea catra casa? ect.

In modulu acest'a converséza invetiatoriulu si cu ceialti scolari.

Cum te chiama pre tine? (intrebandu pre o scolaritia). Ana? Acest'a e unu nume frumosu, numai ar' trebui respicatu mai tare. Grigesce, cum va respunde acést'a. (intrebandu pre un'a mai mare). Respunde acum'a si tu asi'a! Cum te chiama? Asi'a bine! Dar' pre tine? Si pre tine? . . . etc.

Aceste doue fetitie inca nu mi-au spusu cum le chiama. Asiadara, ca pre tine te chiama Petru? Nu? Pre care dintre fetitie o chiama Petru? Vedeti, in tóta scól'a nu e nici o fetitia, se o chame asia; dar' nice in totu satulu nu se afla vre-o muiere cu numele acest'a. Petru nu e nume pentru fetitie, ci pentru prunci si barbati. Asiadara e nume barbatescu. Spune-mi inca alte nume barbatesci, A! Asiadara pre tine copila nu te chiama Petru, ci Maria. Dreptu e? Di dara: „*Pre mine me chiama Maria*“ . Cum te chiama pre tine? (Anica). Au si pruncii numele acest'a? Acest'a nume 'lu pórtá numai fetitiéle si muiérite; asiadara e nume *muiérescu*. Ce feliu de nume pórtá fetitiéle? Dar' pruncii? Spune-mi nume *barbatesci* B! Tu spune-mi nume *muiéresci*?

Acum se vedu, óre nu am uitatu eu numele vóstre. Eu ve voiu strigá, si care 'si va audi numele, se se scole in petióre si se dica: *aici*. Aureliu. Tóderu. Petru. Pavelu. Alesandru. etc. (In fine striga invetiatoriulu unu nume care 'lu pórtá doi seau mai multi scolari). Joanu. Ho! ho! Acum sau scolatu doi. Cum te chiama pre tine? (Joanu). Dar' pre tine? (Joanu). Nu aveti voi si altu nume inca, cá se ve potu deosebí unulu de altulu, si cá si voi se sciti, care dintre voi e strigatu! Cum chiama pre tata-to? (George). Si mai cum? (Caianu). Asiadara George Caianu. Câte nume ai tu dara? Care e celu de antáiu? Acest'a nume l'ai capetatu inca cându erai micu anume, cându te-au botezatu. Pentru ace'a se si chiama *nume de botezu*. Care e numele teu de botezu? Numele alu doile, *Caianu*, -lu au si parentii tei; pentru acea se chiama *nume de familia*. Care

e dar' numele teu de familia? Care ti-e numele teu de botezu? Care de familia? etc. Parentii vostrii ve striga totu cu numele de botezu. Mie inca 'mi place a-ve numi asia; numai cându doi au totu unu nume de botezu, atunci ve strigu si cu numele de familia. Cum vei responde dar' cânda te-va intrebá cineva cá cum te chiama? Acum 'mi spune-ti fia care dintre voi pre rëndu numele intregu!

Astadi ve-ati portatu, micutiloru, bine, ati respunsu tare si ati statu frumosu. Me bucuru de voi. Portati-ve numai totu bene, si veti fi placuti totororu. Si Domnedieu iubesce pre pruncii cei buni. Acést'a veti vede-o si din istorióra, carea voiescu se vi-o spunu acum'a Sculati! Siedeti! Sculati! cautati la dreapta! la stâng'a! indereptu! in susu! in josu! etc. Fiti atenti! Voi se ve povestescu cev'a despre *Isusu*. Sciti voi cine e *Isusu*? Acést'a vi-o va spune C. (provocându pre unu scolariu mai vechiu). Mai de multu micutiloru, nu erá in totu satulu scóla si beserica, cá acuma; pentru acea omenii au uitatu cu totulu de Domnedieu. *Isusu* insusi s'a facutu omu, cá se invetie pre omeni. *Isusu* invetia pre omeni si la câmpu. Multi ómeni âmblau totu cu elu si -i ascultau invetiaturile lui *Isusu*. *Isusu* avé multi invetiacei. Odata inca a invetiatu *Isusu* tóta diu'a pre invetiaceii sei. Cându a fostu, spre sér'a, adusera nesce mame bune si pre pruncii loru la *Isusu*, cá se-i invetie. *Isusu* inse erá ostenitu, si pentru ace'a invetiaceii, cari eráu in jurulu lui, nu lasara pre mame se se aproprie cu pruncii de elu. *Isusu* a vediatu acést'a si bucurându-se de prunci a disu: „*Lasati, se vina cei mici (pruncii) la mine, si nui opriti, cá a umora cá acestor'a e imperati'a lui Domnedieu*“ Apoi apropiandu-se pruncii, i-a chematu la sine i-a luat in bratie i-a invetiatu despre Domnedieu si i-a binecuvântatu. Sciti voi unde e acum'a *Isusu*? Asia iubesce *Isusu* si acuma pre acei prunci, cari se pórtá bine si invetia, ér' pre cei rei -i uresce! Acei prunci cari nu invetia si se pórtá reu, pecatuesce in contr'a lui *Isusu*.

Acum vomu dice o rogatiune si apoi veti merge acasa. Spuneti si parintiloru din celea ce ati invetiatu astadi. Dupa ameadia di era ne vomu vedé aicea. La rogatiune stati asi'a, cum veti vedé pre acesti mai mari. (Invetiatoriulu lasa, se se dica rogatiunea indatinata dupa scóla; apoi demitiendu pre micuti catra casa in rëndu bunu, se ocupa mai departe cu cei mai mari, ori déca le-a controlatu ocuparile mai inainte, -i lasa pre toti catra casa).

Ór'a de dupa ameadia di.

Se vedemu, micutiloru, óre mai aducitive voi aminte de celea ce am vorbitu in ainte de ameadia di.

Câte nume ai tu? Care ti-e numele ântâiu? Ce feliu de nume e acést'a? Pentru ce se numesce nume de botezu? Pórtá, si frate-to numele acést'a? Care e numele intregu alu fratelui teu. Cum chiama pre sor'a-ta? Da-se numele acést'a si barbatiloru? Pentru ce nu? Ce feliu de nume de botezu, suntu dara? Inainte de ameadia di ve-am

povestitu o istorióra despre *Isusu*; care-'si mai aduce aminte de ea: (Istoriór'a acea o povestescu mai multi).

Me bucuru, micutiloru, ca ve-ati insemnatu inainte de ameadia di. Grigiti, numai, si de acum'a inainte, cá asia din di in di se sciti totu mai multe. Acum'a éra voiescu a-ve invetiá ceva din nou. *Sculati!* *Uitati-ve la stâng'a!* etc. *Siedeti!* Atenti!

Voi âmblati acuma la scóla. Unu pruncu care âmbla la scóla cá se invetie, se numesce *scolariu*. Ce esci tu D? Pentru ce esti *scolariu*? Si care pruncu se chiama *scolariu*? Dara tu ce esti E? Ce sunteti voi toti? Pentru ce sunteti *scolari* F? Cum vomu numi o fetitia, carea âmbla la scóla cá se invetie G? Ce esti dara tu Ann'a? Ce sunteti voi tote? Dfietei acést'a tote fetitiile! Voi âmblati mai multi de-o-data la scóla. Acei *scolari*, cari âmbla cu tine de-odata la scóla-ti suntu *conscolari*. Tie ce-ti e Joanu? Pentru ce-i dici lui *conscolariu*? Numesce-mi si tu unu *scolariu* H! Tu! tu! tu! etc. Cum vei numi tu pre o fetitia carea âmbla de o data cu tene la scóla I? Numesce-mi o *conscolaritia* tu Maria! Si tu un'a tu! tu! etc. *Conscolari* si *conscolaritiile* trebuie, se traésca intre sine cá fratii adeca fratiesce. Voi atunci ve-ti trái fratiesce, cându ve-veti iubi, cându ve-veti ajutá unii pre altii ve-veti imprumutá si nu ve-ti face unii altor'a reu.

Pentru ce ve tramitu pre voi parentii la scóla? Ce poteti invetiá voi in scóla? (Acesti, a scrie, a cântá a-ne rogá lui Domnedieu, si altele). Dela cine invetiati voi acestea? Cá se poteti voi invetiá tóte acestea, trebuie se veniti in tota diu'a la scóla si inca de vreme. Aici in scóla, se grigiti bine la invetiatura adeca se ve uitati totu-de-un'a la mine, seau la cea ce ve aretu eu. Atunci veti fi luatori de séma, seau *atenti*. Ce trebuie se faci tu, cá se poti dice cá esti atentu L? Cum vei fi tu atuncia? E atentu unu *scolariu*, care atunci, cându invetiatoriulu areta ceva, se uita aicea si se jóca? Cum e acél'a dara? (Neatentu). Voi trebuie se mai fiti si *diligenti* seau sirguintiosi ori *harnici*, adeca se lucrati mereu, se nu siedeti fora lucru. Ce vei face tu cá se fii *diligentu*? E sirguintiosu *scolariu*lu, carele are de scrisu pre tablitiá; si elu siede fora lucru, si povestescu, pana ce altii *scolari* scriu? Cum e unulu cá acél'a? Voi mai incolo — trebuie se fiti *ascultatori*, adeca ce vi se poruncesce numai de cátu se si impliniti *Ascultatoriu* e unulu cá acél'a care a auditu, cându a spusu invetiatoriulu, cá nu e iertatu cându a scrie cu altu ceva pre tablitiá, decátu numai cu cerus'a: si elu scrie cu unu cuin de fieru? *Scolarulu* trebuie se mai fia si *tacutu*, adeca se nu vorbésca fora tréba, si cându nu e intrebatu. Pre care *scolariu* de aice'a lu cunosci ca e *tacutu* M? Pentru ce e N *tacutu*? Cum am disu eu dara, cá trebuie se fia *scolariu*lu O? Spune-mi si tu acést'a P! tu! tu! cu totii in choru! Unu *scolariu* care se porta asia se numesce *scolariu bunu*. Ce trebuie se faci tu, cá se fii *scolariu bunu* R? Care *scolaritia* se numesce buna S? Voi toti voiti se fiti *scolari buni*. Din unu *scolariu*

bunu, se face cu vreme unu omu de tréba. Omului ne-invetiatu -i merge totu reu; pentru ace'a se dice: cá „*Omulu prostu, totu de necasu a fostu*“ Df si tu acést'a tu! tu! etc. Diceti acést'a cu totii!

Aici éra-si pote se-le vorbésca invetiatoriuu o istoriora potrivita, si cu acestea ar' fi gat'a si or'a de dupa ameadia.

Fenesiulu sasescu la 10 Octobre 1889.

Aureliu B. Popu,
invetiatoriu.

Filoxer'a.

(Phylloxera vastatrix).

III.

Filoxer'a se pôte propagá fórté usioru, si anume individii fora aripi precum si ouele loru se potu transportá cu instrumentele, cu vestimentele, chiar' si cu caltiunii, er' individii aripati, mai adeseori suntu dusi de venturi intr'o departare mai mare seau mai mica; filoxer'a se pôte transportá cu cepurile de vitia si inca in modulu acést'a propagarea seau latirea ei s'a intemplatu mai adeseori, din care cauza s'a si facutu apoi dispusetiuni, prin cari s'a opritu transportulu vitiei dela unu locu la altulu; asemenea s'a dispusu, cá locul respective viniile inficiate se fia asiadicúndu inchise cu cordóne si orice comunicatiune cu ele se fia oprita.

Vedemu dar' „cá filoxer'a usioru se pôte incuibá in cutare vinia si ace'a inca o scimu, cá unde odata a potutu intrá, acolo face daune imense.

Se vedemu mai departe, cá ce mesuri s'au luat in contra filoxerei. Scimu, cá filoxer'a in Europ'a mai ántáiu s'a aflatu in Franci'a. Francesii vediendu daunele cauzate de filoxera inspaimantati au decisu se se publice premii pentru unu remediu, ce s'ar' poté descoperi seau aflá in contra acéstei insecte stricatióse; s'au pusu premii de câte 100,000, ma si de 300,000 franci, si acést'a s'a facutu pe la anulu 1874. De atunci mii de invetiati si-au batutu capetele si au recomandat mii de recepte, dar' premiulu pusu inca nu s'a impartitu nimenui; nu, cáci inca nu s'a aflatu unu midlocu, prin carele se fia nimicita insect'a cu usiorintia si totu odata acést'a se se pota face cu spese de asia, cátu se le pórte órisicine. Acést'a e o problema cu multu mai grea, mai alesu acolo, unde insect'a se afla in multime enorma si in teritorie mari; precum acést'a asia este in Franci'a.

Noi potemu invetiá multu din patiani'a Franciei, potemu folosi esperintiele ce le au cascigatu acolo si potemu avé rezultate bune.

Cá *medie de aperare* contra filoxerei se recomanda multe, noi aici vomu insirá numai unele si din caus'a spatiului pre scurtu. In loculu primu vomu amenti: *Cultivarea vitiei in solu nisiposu*. S'a observatu in Franci'a, cá filoxer'a inaintá in modu necrutatoriu atátu in solulu argilosu, cátu si in celu varosu sau humosu, atátu in celu umedu, cátu si in celu mai secu, dar' cându ajunse la viniile, ce se aflá in solulu nisiposu din tienuturile marei mediterane, deodata se opresce si viniile din solulu nisiposu remanu intacte si vesele. Asiadara nisipulu singuru a fostu in stare se impedece latirea filoxerei. Sau facutu chiar' probe, asia, cá cu voi'a s'a pusu filoxera in viniile din solulu nisiposu si ea in locu de a se inmultí, s'a prapaditu

in câteva septemâni. S'a esperiatu si ace'a, cá nu compu-setiunea chimica a solului nisiposu impedece latirea filoxerei ci constructiunea lui cea rara, pufaiósa, surupatória, si indata ce solulu nisiposu devine mai consistentu prin ceva materii, atunci filoxer'a pôte traí in elu. Deca cutare solu contine 70 percente de nisipu curatu, filoxer'a nu mai pôte traí in elu. Vedindu acést'a francesii cumpera cu bani scumpi teritorialele nisipóse si le sadescu cu vitie de vinia. Suntu tienuturi in Franci'a, in cari campuri estinse constase numai din nisipu alteratu ici colea de unele tufsiuri, astadi inse ochiulu se delecteza in viniile celea mai frumóse. Pretiulu ataroru locuri nisipóse s'a urcatu tare si cum nu, cându viti'a priesce bine in ele si nu pôte fi atacatu de filoxera. Atare solu nisiposu, pentru cá se nu i-se strice constructiunea cea pufaiósa, rara, nu se tracteza cu gunoiu animalicu, ci cu gunoiu mineralicu.

Ce e dreptu, in atare solu nu se producu vinuri de calitate prima, dar' acea se pôte dice, cá se produce multu vinu, si acést'a n'are se ne impedece de a plantá cu vitia solulu nisiposu; cu atátu mai vertosu nu, ca-ci proprietarii viniiloru cu solu nisiposu au venitoriu, de ore-ce cu latirea continua a filoxerei va scadá gradatu productiunea de vinu in Europ'a, si astufeliu valórea vinului loru se va inaltia.

Deci se ne întórcemu tóta nisuinti'a spre a plantá cu vitia teritorialele nisipóse, cari se potu considerá ca medie de aperare in contra filoxerei.

Unu remediu puternicu contra filoxerei este si *inundarea*, numai cátu e dauna, cá acést'a nu se pôte aplicá pretotindinea din caus'a lipsei de apa si a pusetiunei locali. Inundarea se pôte face numai acolo, unde viniile se afla pre siesuri; si se face in modulu urmatoriu: Deca este unu riu in apropiare, ace'a se lasa se curga pre vinia, deca nu, atunci se face fântana artesianá si din acést'a se lasa apa pre vinia. Inundarea se face tómn'a tardiu seau iérn'a, cându numai circuleza suculu in vitia, cându adeca vegetatiunea stagneza. Ap'a are se stee pre solulu viniei dela 50—80 dile, dupa consistenti'a solului; grosimea stratului de apa are se fia dela 25—30 centimetrii; se recere, ca ap'a se stagneze, ér' nu se curga, pentru-cá numai asia se pôte asceptá, cá ap'a se strabata in tóte crepaturile solului, de aci se delature totu aerulu si se inadusie securu tóte filoxerele.

Inundarea bine indeplinita totdeauna are rezultatele dorite, de ore-ce acea omóra toti parasitii ce s'ar' aflá in solu; si numai arareori mai remanu din ei, cari preste vera se areta de nou, pentru acea trebue repetita inundarea. In Franci'a totu proprietariulu, carele are vinia pre siesu si are destula apa aplica inundarea, ca pre un'a din celea mai bune, mai secure si relative mai estine proceduri.

Spunu, cá viniile tractate cu inundare suntu fórté grase, producu bine si vitiele suntu pline de potere. Spesele inundarei se potu pune pre hectaru la 50—60 de franci.

Calitatea productiunei nu suferé nimicu din inundare; ér' poterea productiva a solului se ajuta prin gunoire core-spundiatoria si prin urmare in locu de a scadá, din contra inca se gradueza in masura mare.

Date statistice, demne de tóta credinti'a, demustra pana la evidintia, cá inundarea repetita in totu anulu si gunoirea totu la 3—4 ani inaltia forte multu productiunea vinului; asia cátu se pôte dice, cumca viniile atacate de filoxera si tractate in modulu aci aretatu au produsu de doue ori mai multu cá mai inainte.

Dauna, cá atari rezultate bune, ce le tinde inundarea la noi nu se potu ajunge, de ore-ce viniile cea mai mare

parte, ma potemu dice, că tóte au pusetiune inaltata, adeca se afla pre dealuri, pre costisuri, din care cauza nu se potu inundá.

Dar' deca s'ar' ivi filoxer'a in vinie ce au pusetiune siesósa, trebue probata inundarea si ve asecuramu, că veti avé rezultatulu doritu. (Va urmá).

Cafeulu.

Patri'a originaria a plantei de cafeiu (*Coffea arabica*) este Arabi'a, de unde apoi s'a straplantatu in mai multe parti ale zonei ferbinte, si astadi este indigenata in Sumatr'a, Ceylon, Brasili'a si in alte parti; la noi nu traiesce numai in case calde, unde produce si fructe. Plânt'a acést'a numai in ace'a clima póte subsistá, unde temperatur'a niciodata nu scade sub 18° C.

In unu anu infloresce câte optu luni si asia de multe fructe produce, încátu culesulu loru se face de trei ori pre anu. Fructulu este un'a bóba cu doi simburi; cultivarea acestei plânte e impreunata cu multe greutati; pentru cultivare de comunu se ia unu teritoriu de 100 acre. Acestu teritoriu, atâtaiu se curatia de padurea ce se afla pre elu; dupa ce lemnele au zacutu pre pamentu cam trei luni si sórele leau usucatu bine, le aprindu. In urm'a acestui focu, locul este curatitu de lemne si acum se incepe impartirea; plânt'a de cafeiu se sadesce in siruri, cari suntu departate unele de altele cam síese urme; in acestea siruri totu la síese urme se sapa gaura, in carea se asiadia plânt'a cea tinera. Cându plânt'a e de trei ani, se ciuntéza, lasandui-se inaltimea de 1 m. Cându fructulu e coptu, se culege si se duce acasa. Unu lucratoriu pre di póte culege 400 litre de bóbe. Acestea seména cu círesiele, numai câtu in locu de unu simburu au dóue. Simburii de cafea suntu incungiurati de unu invelisiu pielosu, grosu, ce se numesce pergamen. Dupa ce simburii se curatia de acestu invelisiu, se aduna intr'unu basenu si -i lasa acolo, pana ce nu pomescu spre fermentatiune; simburii se spala si apoi se usuca.

Usucarea cafeului e de mare insemnatate. Deca se intempla, că bóbele de cafeiu se fia batute de ploia, atunci ele se inegrescu si le scade forte multu din pretiu. Dupa ce usucarea a succesu, bóbele se punu in saci, unde usucarea se repetiesce, pentru că se se pota desface bóbele. Desfacerea se intempla asia, că se punu in tróce rotunde, in cari pe deasupr'a bóbeloru se misica cilindre grele, cari sdrobescu invelisiulu acelor'a, fora ca simburii se patimesca ceva. Atunci se face clasificarea cafeului asia, că simburii se alegu dupa marime, in trei gramedi; acést'a se face, pentru-cá prajitulu se se pota intemplá egalu, caci la din contra simburii cei mici ar' arde, pana cându cei mari sar' prají dupa recerintia.

Calitatea cafeului multu depinde dela inaltimea ce o are regiunea deasupr'a nivelulu marei. Cu câtu se produce la unu locu mai inaltu, cu atât'a e mai finu; plantatiunile ce suntu la 1200 metrii preste nivelulu marei, produc cafeulu celu mai finu.

Deylon tramite preste anu mai multu de 50 milióne chilo de cafeiu, din cari jumetate vine in Europ'a. Dafeiulu celu mai escelentu se capeta din Arabi'a fericita si se numesce „Mocca.“ Acest'a are grauntie mai mici, mai galbine si deca se pregatesce bine are o aroma mai fina si mai forte decâtu altu cafeiu.

In unele locuri fierbu cafeulu crudu, inse e mai bine, deca mai atâtaiu se prajesco, de orece numai asia se desvóltu in elu proprietatile aromatice. Asiadara scopulu prajirei este

nu numai acel'a, că omulu se pota mai bine sfarmá cafeulu ci mai vertosu acel'a, că se se desvolte in in elu oleiurile volatile; pentru aceea trebue grigitu, se nu se arda, fiindu-cá atunci oleiurile volatile se nimicescu. Prin prajire cafeulu obtiene trei specii de colori, anume: galbina-bruneta, cafenia-bruneta si negra. In casulu primu pierde din greutate 12% in alu doilea 20% in alu treilea 23%. Din 112 unitati de cafeu crudu se obtienu 92 unitati cafeiu prajitu de calitate buna.

Cu prajirea, respective cu usucarea, partile constitutive ale cafeiului multu se schima din punctu de vedere chemicu; precându constitutiunea cafeiului crudu totu-de-a-una e urmatori'a: *Caffein* 0.8%, *casein* 12%, *sacharu* 15.5%, *unsóre si oleiuri volatile* 13%, *parti mineralice* 6.7%, *taninu* 5%, *fibre lemnóse* 34%, *apa* 12%.

Cafeulu prajitu contine 1% caffein, pucinu oleiu volatilulu si taninu si deca se prajesco cu untu, precum acést'a se si face in unele parti, atunci remane in elu si pucina unsóre.

Cea mai buna prajitura e atunci, cându cafeulu are colóre castanie-bruneta.

Cine voiesce a gatí cafeu bunu, se-lu prajesco repede, se-lu macine finu si ap'a se o fierba bine. Durat'a umedirei in apa are se fie dela 6—16 minute. Altucum cafeulu se gatesce in diferite moduri; tote procedurile inse au doue scopuri: unulu cá se capete cafeulu aroma si se se infle, altulu cá se se obtiena fluidulu câtu se pote de curatu si fora nici unu sedimentu.

Machinele lui Beard si alui Asch se recomenda mai multu pentu fierbirea cafeului.

Efectulu cafeului se bazeza pre *caffein* ce este o parte constitutiva, arztósa, cristalina, acesta promovéza respiratiunea, in gradu mare.

Cafeulu nu maresce activitatea pielei, adeca nu face cá acea se asude, din contra mai multu o usuca, si prin acést'a micioréza pierderea caldurei dar' maresce apesarea sangelui si de aci provine activitatea cea via a animei si plenitudinea pulsului; cafeiulu iritéza membranele mucóse.

Cafeiulu se recománda pentru dejunu si din cause, cá atunci pielea si altcum e activa ér' pulsulu este debilu. Dupa mancare, adeca dupa prandiu seau cina e superfluu, deca inse totusi voiesce omulu se bee cafeu, atunci se-lu bée numai decâtu dupa mâncare.

Cafeulu iritéza sistemulu nervosu, dar' nu in mesur'a acea cá si cafeulu. Unor'a séra li causéza nesomnu, probabilu prin acea, cá promovéza activitatea ániei si impedeza, cá acea se scada atât'a, câtu este de lipsa la somnulu sanitosu. Acést'a se intielege despre cafeulu tare.

Cafeulu este unu antidotu pretiosu la invenimariile cu opiu, si la individii, a caroru piele este forte activa.

Adausulu séu surogatulu de cicoria nu maresce efectulu cafeiului, ci din contra lu- micioréza; si se pote dice, cá acea numai câtu schimba gustulu cafeului.

Scolastici.

Serbatoria scolastica. Vineri in 4 Oct. a. c. tóte institutele de invetiamentu din locu au serbatu onomastic'a Majestatii sale regelui apostolicu Franciscu Josifu I. Iuandu parte la s. misa celebrata de directorulu gimnasialu cu una numerósa asistentia. Corurile au intonatu „Imnulu“ Casei domnitórie.

Ordinatiune ministeriala. Esc. s'a domnulu ministru de cultu si instructiunea publica a adresatu sub Numerulu

40. 323 din a. c. catra toti directorii supremi ai districtelor de invetiamentu urmatori'a ordinatiune:

Instructiunea data pentru gimnasia si scolele reali pretinde, ca propunerea, unde numai se pote, se se faca intuitivu, acest'a inse, dupa cum s'a esperiatu, pana aci s'a realizatu mai cu sema numai la propunerea sciintieloru naturali, er' la propunerea istoriei si a literaturii nu s'a pututu efectui din lips'a colectiuniloru acomodate.

Cumca intuitiunea are unu rolu ponderosu si la propunerea obiectelor mai in urma amintite, astadi nu mai este de lipsa a o documenta. Cate unu midlocu intuitivu aretatu la tempu acomodatu da scolariului o idea mai corecta despre respectivulu obiectu literariu seau istoricu, decatu ori-ce explicare verbala.

La cetirea opurilor din literatur'a nationala si straina, precum si a clasiciloru greci si romani, profesorulu mai in tota ora are lipsa de icone, modele, pentru-ca in modu mai permanentu se verse in memori'a discipuliloru sei materi'a de invetiamentu; er' la propunerea istoriei, unde are se faca, ca scolariulu se intelega lucrurile, datinele, modulu de vietia si institutiunile culturali a-le poporaloru si natiuniloru, abea pote se ajunga rezultatulu doritu fora de una intuitiune aplicata corectu.

De ore-ce colectiunile scololoru nostre medie in directiunea amentita inca suntu forte defectuose, me simtiescu indemnata a dispune, ca Il. Ta cu tota ocaziunea se faci atenti si se indemnii corporatiunile profesorali dela scolele medie cari-ti suntu sub conducere, pentru-ca se-si procureze gradatu midlocele intuitive necesarie la propunerea literaturii si a istoriei, er' scolele medie de statu si regesi se le indrumi, ca din bugetulu de sub dispusetiunea loru in una succesivitate sistematica se-si procureze tote acelea obiecte de intuitiune, cari se potu folosi cu succesu la propunerea istoriei patriei si universalii si a literaturiloru.

Pentru asiediarea colectiuniloru nu va fi de lipsa localitate separata. Obiectele de intuitiune se potu asiedia in bibliotec'a profesoriloru si a scolariiloru, seau in sala de desenmu.

Despre ace'a, ca institutele singuraticce pana la ce mesura au respunsu acestei ordinatiuni, Il. Ta se o amintesci intr'unu punctu separatu in raportulu finalu.

Datu Budapest'a in 25 Sept. 1889.

Inspectori supremi la scolele medie confesionali. Esc. s'a domnulu ministru de cultu si instructiunea publica a concreditu cu inspectiunea suprema preste scolele medie confesionali pre Il. s'a dr. Erödi Béla, directorulu supremu alu districtulu de invetiamentu — Clusiu preste gimnasiale superioare ev. ref. din Clusiu, Aiudu, M. Osiorheiu si Zalan si preste gimnasiulu superioru unitariu din Clusiu er' pre Il. sa Josef Elischer, directorulu supremu alu districtulu de invetiamentu — Sibiu, preste gimnasiale ev. ref. din Sepsi-S.-Georgiu, Odorheiu, Orastia, preste tote gimnasiale sasesci din partea transilvana, preste gimnasiulu unitariu din S. Cristuru, precum si preste gimnasiale romane din Brasiovu si Bradu.

Concursuri.

Nrii. 1799 1800 si 1879.

1889

Concursu la statiunile invetiatoresei a) din Sub-cetate b) din Ostrovulu mare, c) si la statiunea cantoru docentala din Serbicanadu.

Pentru postululu de invetiatoriu la scolele gr. catolice a) din Sub-cetate in vicariatulu Hatiegului si b) din Ostrovulu mare in protopopiatulu Ulpiei Traiane si c) pentru Serbicanadu in Protopopiatulu Torontalului, se escrie concursu cu terminu pana la ³¹/₁₉, Octobre 1889. Emolumentele impreunate cu aceste posturi suntu urmatoriele:

I. La scola din Sub-cetate.

1. unu salariu anualu de 250 fl. v. a.

2. lemne focali dupa trebuintia.

3. rat'a anuala din venitululu aloru 9 jugere padure in comun'a Balomiru, afiliata cu scola de Subcetate.

4. Cortelu naturalu in edificiulu scolei,

II. La scola din Ostrovulu mare.

1. salariu anualu de 200 fl. v. a.

2. lemne focali pentru incalditululu scolei.

3. Cortelu naturalu.

III. La scola din Serbu-cianadu.

1. salariu anualu de 160 fl. v. a.

2. stola cautorala indatinata dupa — statutele archidiecesane.

3. cortelu naturalu si

4. incalditululu scolei si alu locuintiei invetiatoresei.

Doritorii de a obtiene vre unulu dintre aceste posturi au se-si inainteze recursele loru pana la terminulu desiptu pentru postululu de sub I. la Prea onoratululu oficiu Vicarialu in Hatiegu pentru postululu de sub II la M. On. Oficiu Protopop. alu Ulpiei Traiane in Gradisce (Hunyadvárhely) per Hátszeg; era pentru postululu de sub III. la M. On. Oficiu Protop. gr. cat. alu Torontalului in Nagy-szentmihály; cari recurse au se fia instruite a) Cu absolutoriu preparandialu b) testimoniu de cualificatiune docentala, si de cualificatiune din limb'a maghiara. c) atestatu despre anii servitiului de pana aci si d) cu adeverintia despre portarea loru morala si oficioasa.

Intre concurrentii la postululu de invetiatoriu pentru scola din Sub-cetate si la postululu de Cantoru docente in Serbu-cianadu, cari suntu de asemenea cualificatiune voru fi preferiti cei ce voru esela in cantarile besericesci.

Din siedinti'a consistoriala tienuta in Lugosiu la 27. Septembrie 1889.

Nr. 3509—1889.

Cerculariu catra intregu Clerulu archidiecesanu.

Onorate in Christosu Frate!

Inaltulu Ministeriu de culte si instructiunea publica prin nota s'a de dto 31. Augustu a. c. Nr. 35176. Ni-a notificatu, ca pre Siofronu Costea fostu docente in Mohu l'a opritu pentru totudeaun'a dela cariera docentala din cauza, ca prin sentinti'a Tribunalulu reg. din Elisabetopole de dto 27. Septembrie a. c. Nr. 3565. numitululu individu a fostu dechiaratu de vinovatu in crim'a de defraudare, si judecatu la prinsore grea de doi ani si la rebonificarea speselor; ce'a ce se aduce la cunoscenti'a toturoru organeloru scolastice archidiecesane spre sciintia si orientare.

Blasiu din siedinti'a consistoriala tienuta in 8 Oct. 1889.

Post'a redaatiunei: Dlui. N. R. in S. Ouele, tramise, ce infasiura bucatia de ramu in forma de anelu, suntu ouele unui fluturu nocturnu numitu Bombix neustria seau Gastropacha neustriica, acarui larve suntu forte stricatiosa pentru pomi. (De alta data mai multu).